slovensko sociološko društvo

SLOVENSKO SOCIOLOŠKO SREČANJE

Koper, 17.–19. oktober 2024

POPULIZEM IN NEZAUPANJE V ZNANOST

slovensko sociološko društvo

SLOVENSKO SOCIOLOŠKO SREČANJE

Koper, 17.–19. oktober 2024

POPULIZEM IN NEZAUPANJE V ZNANOST

Koper, 2024

Izdajatelj:
Slovensko sociološko društvo
Kardeljeva ploščad 5, 1000 Ljubljana

Uredniki:
Roman Kuhar, Mateja Sedmak, Rok Smrdelj

Tehnični urednik:
Rok Smrdelj

Programski odbor:
Predsedstvo Slovenskega sociološkega društva

Recenzentke:
Maja Zadel, Veronika Bajt, Metka Mencin

Oblikovanje in prelom:
Polonca Mesec Kurdija

Korekture:
Avtorji in avtorice

Tisk:
Demat, d.o.o., Stegne 3, Ljubljana

Naklada:
100 izvodov

Publikacija je dostopna tudi na elektronskem naslovu:
http://www.sociolosko-drustvo.si/

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

316(497.4)(082)

SLOVENSKO sociološko srečanje (2024 ; Koper)
Populizem in nezaupanje v znanost : Slovensko sociološko srečanje : Koper, 17.-19. oktober 2024 / [uredniki Roman Kuhar, Mateja Sedmak, Rok Smrdelj]. - Ljubljana : Slovensko sociološko društvo, 2024

ISBN 978-961-96785-0-3
COBISS.SI-ID 209220355

KAZALO

PROGRAM:

SLOVENSKO SOCIOLOŠKO SREČANJE 2024
POPULIZEM IN NEZAUPANJE V ZNANOST
Koper, 17.–19. oktober 2024 13

UVODNIK:

POPULIZMI IN POLITIKE STRAHU
Roman Kuhar 19

ODPRTA SEKCIJA ZA ZNANOST

DEMOGRAFSKI, SOCIO-KULTURNI IN OSEBNOSTNI DEJAVNIKI NEZAUPANJA V ZNANOST
Ana Hafner, Adela Černigoj, Jožica Čehovin Zajc 21

MED OBSKURNOSTJO IN IGNORANCO: UOKVIRJANJE SHODA ZA ZNANOST NA (EU) PERIFERIJI
Oto Luthar, Dejan Jontes 22

VLOGA ZAUPANJA V EKSPERTE IN ODNOSA DO ZNANOSTI PRI SOOČANJU S ŠIRŠIMI DRUŽBENIMI PROBLEMI
Maša Rebernik, Maruša Gorišek, Darka Podmenik 23

SOCIOLOŠKI VIDIKI IN IZZIVI PREHODA K ODPRTI ZNANOSTI
Ana Slavec 24

SEKCIJA ZA SPOL IN DRUŽBO

KAJ JE MOŠKI?
Aleksandra Kanjuo Mrčela, Monika Kalin Golob, Jasna Mikić Ljubi 25

ZNANOST PO MERI ZDRAVEGA RAZUMA: DELEGITIMACIJA VEDNOSTI IN NEOKONSERVATIVNE MOBILIZACIJE PROTI POLITIKAM ENAKOSTI
Rok Smrdelj, Nina Perger 26

KORPUSNO-LINGVISTIČNA ANALIZA POJAVLJANJA TERMINA »TEORIJA SPOLA« V SLOVENIJI, SRBIJI IN NA HRVAŠKEM
Jure Skubic 27

KONSTRUKCIJA ENDOMETRIOZE KOT BOLEZNI DRAMATIČNIH, NORIH, PROBLEMATIČNIH ŽENSK
Teja Kosi 28

OKROGLA MIZA:
ZNANOST IN JAVNOST: IZZIVI IN PRILOŽNOSTI V ČASU RAZVOJA NOVIH NAPREDNIH TEHNOLOGIJ
Moderira: Franc Mali 29

SEKCIJA ZA ŠTUDIJE VSAKDANJEGA ŽIVLJENJA I

SPOLNO SPECIFIČNI ŽIVLJENJSKI POTEKI PRI STARIH LJUDEH, KI ŽIVIJO V REVŠČINI
Vesna Leskošek 31

RAZUMEVANJE REVŠČINE V STAROSTI SKOZI ŽIVLJENJSKI POTEK: ANALIZA PODATKOV RAZISKAVE SHARE
Otto Gerdina, Andreja Živoder 32

ZNAČILNOSTI ŽIVLJENJSKIH POTEKOV REVNIH STARIH LJUDI V SLOVENIJI
Andreja Živoder, Alenka Švab 33

STARANJE V DOMAČEM OKOLJU: IZZIVI IN REŠITVE
Otto Gerdina, Maša Filipovič Hrast 34

SEKCIJA ZA SOCIOLOGIJO POLITIKE IN DRUŽBE I

POPULIZEM KOT LOGIKA ARTIKULACIJEIN TRANSFORMACIJA AVTORITARNEGA POPULIZMA V ILIBERALIZEM
Marko Ribać 35

POPULIZEM KOLESARSKIH PROTIVLADNIH PROTESTOV: DEMOKRACIJA, LJUDSTVO, ELITA
Barbara Gornik 36

PRISOTNOST POPULISTIČNIH STALIŠČ V SLOVENIJI
Hajdeja Iglič 37

»TRETJA POT« SLOVENSKE SOCIALNE DEMOKRACIJE?
Marko Hočevar 38

PREGLED SOCIOLOŠKEGA PREUČEVANJA ELIT V SLOVENIJI
Laura Mrčela 39

OKROGLA MIZA:
SOCIOLOŠKE TEME V ŠOLI POD PRITISKI STARŠEV
Moderira: Gorazd Kovačič 40

SEKCIJA ZA OKOLJSKO IN PROSTORSKO SOCIOLOGIJO

»OKOLJSKA TESNOBA« IN NEZAUPANJE JAVNOSTI V ZNANOST IN EKSPERTIZE: PREŽEMANJE AVTONOMIJ IN POVEZOVANJA V DRUŽBI
Marjan Hočevar 41

RABA NEPREMIČNE KULTURNE DEDIŠČINE MED POPULIZMOM IN TRAJNOSTNIM RAZVOJEM – ANALIZA JAVNOMNENJSKIH PODATKOV IZ RAZISKOVALNEGA PROJEKTA HEI-TRANSFORM
Matjaž Uršič 43

ZAUPANJE V VIRTUALNI VISOKOŠOLSKI PROSTOR?
Samo Pavlin 44

LIMINALNI PROSTORI KOT TEHNOLOGIJE MOČI: DRUŽBENOPOLITIČNE DINAMIKE AZILNIH CENTROV V KONTEKSTU POPULIZMA IN NEZAUPANJA V ZNANOST
Domen Žalac 45

DVE PRIPOVEDI O REKONSTRUKCIJI PEOPLE'S PARK
Barbara Zagorc 46

SEKCIJA EKONOMIJA IN DRUŽBA

»MI ENOSTAVNO NE MOREMO BITI NOSILEC TAKE TEME«: SINDIKAT V SOOČENJU Z ZELENIM PREHODOM
Branko Bembič, Urša Golob 47

STANOVANJSKE SKRBI, STRES IN ZDRAVJE MLADIH
Rudi Klanjšek 48

VLOGA VODJE PRI VODENJU TIMA
Helena Kovačič, Barbara Lužar, Hajdeja Iglič 49

ALI PROSTOTRŽNE INSTITUCIJE RES ZMANJŠUJEJO UMORE? PANELNE REGRESIJE NA VZORCU 131 RAZVITIH IN NERAZVITIH DRŽAV, 2000–2021
Tibor Rutar 50

OKROGLA MIZA:
INTERCHANGING MEDIA AND POLITICS:
OPPORTUNITIES FOR AUTHORITARIAN POPULISM
Moderation: Mojca Pajnik 51

SEKCIJA ZA VPRAŠANJE DRUŽBENE BLAGINJE I

INDEKS BLAGINJE OTROK V SLOVENIJI
Urban Boljka, Žana Marušič, Tamara Narat 52

DISKRIMINACIJA STARŠEV OTROK S POSEBNIMI POTREBAMI
NA DELOVNEM MESTU
Miriam Hurtado Monarres, Valentina Hlebec, Zdenka Šadl 53

USKLAJEVANJE DRUŽINSKEGA IN
POKLICNEGA ŽIVLJENJA V KMEČKEM OKOLJU
Majda Černič Istenič 54

DUŠEVNO ZDRAVJE MLADIH V 21. STOLETJU
Minea Rutar 55

PANEL:
ANTIGENDERSKA GIBANJA NA OBMOČJU NEKDANJE JUGOSLAVIJE:
SLOVENIJA, HRVAŠKA, BOSNA IN HERCEGOVINA TER SRBIJA 56

ANTIGENDERSKA GIBANJA NA OBMOČJU
NEKDANJE JUGOSLAVIJE – PRIMERJALNA PERSPEKTIVA
Roman Kuhar, Adriana Zaharijević 57

»NAJPREJ NAŠI OTROCI, POTEM NAŠ SPOL«:
ANTIGENDERSKO GIBANJE V SLOVENIJI
Nina Perger, Rok Smrdelj 58

MOBILIZACIJA MATERNICE: AKTIVIZEM PROTI PRAVICI
DO ABORTUSA IN INSTITUCIONALIZACIJA
ANTIGENDERSKEGA GIBANJA NA HRVAŠKEM
Tanja Vučković Juroš, Maja Gergorić 59

VZPON ANTIGENDERSKIH GIBANJ V BOSNI IN HERCEGOVINI
Edma Ajanović 60

SPOL KOT IGRIŠČE: VZPON IN KREPITEV
ANTIGENDERSKE MOBILIZACIJE V SRBIJI
Milica Resanović, Milan Urošević, Gazela Pudar Draško 61

OKROGLA MIZA:
PRENOVA UČNEGA NAČRTA ZA SOCIOLOGIJO
Moderirata: Veronika Tašner, Živa Kos 62

RELIGIOLOŠKA SEKCIJA I

ČLOVEKOVA PRAVICA DO ŽIVLJENJA
PO »RESNICI VERE« IN MIZOGINIJA
Maca Jogan 63

MORALIZIRANJE
Srečo Dragoš 64

UČINKI AFERE RUPNIK NA SLOVENSKE KATOLIČANE
Marjan Smrke 65

SEKCIJA ZA ŠTUDIJE VSAKDANJEGA ŽIVLJENJA II

ODNOS UČITELJIC_EV DO SPOLNIH IN
SEKSUALNIH MANJŠIN V OSNOVNIH ŠOLAH
Miha Feher 66

KMET, OVCA, VOLK: PARADOKSI V ODNOSIH MED
ČLOVEKOM IN ŽIVALJO V POGOJIH ANTROPOCENTRIZMA
Dora Matejak, Andreja Vezovnik 67

SOCIALIST MODERNITY BETWEEN POLOG AND SLOVENIA:
THE IN-BETWEENNESS OF ALBANIAN MIGRANT CRAFTSMEN
Mladen Zobec 68

PARADOKS MED ZAUPANJEM V ZNANOST IN
DOSTOPNIM ZNANJEM: PRIMER ZDRAVSTVENE TEMATIKE
Jožica Čehovin Zajc, Ana Hafner, Tahmineh Borhani 69

OKROGLA MIZA:
»BALKANSKA MIGRANTSKA POT«: INOVATIVNE
METODOLOGIJE IN NOVE INFORMACIJE S TERENA
Moderira: Marina Lukšič Hacin 70

PLENARNO PREDAVANJE:
"'FORTRESS EUROPE'?! ANALYZING THE
'SHAMELESS NORMALIZATION' OF FAR-RIGHT DISCOURSE
ABOUT MIGRATION AND ASYLUM"
Ruth Wodak 71

SEKCIJA ZA MEDKULTURNE ŠTUDIJE

POMEN LOKALNIH INTEGRACIJSKIH POBUD ZA USPEŠNO VKLJUČEVANJE PRISELJENCEV IN KREPITEV MEDKULTURNEGA OKOLJA V MESTNI OBČINI KOPER
Sandra Končan 72

UOKVIRJANJE MIGRACIJ IN INTEGRACIJE PRISELJENIH OTROK V ŠOLSKEM OKOLJU: ŠTUDIJE PRIMERA IZ SLOVENSKIH, DANSKIH, ŠPANSKIH IN AVSTRIJSKIH ŠOL
Maja Zadel 73

MOŽNOSTI ZAŠČITE MANJŠIN V LUČI SPREJEMA ZAKONA O URESNIČEVANJU KULTURNIH PRAVIC PRIPADNIKOV NARODNIH SKUPNOSTI NARODOV NEKDANJE SFRJ V REPUBLIKI SLOVENIJI – PREDLOGI ZA NADGRADNJO
Damir Josipovič 74

ODSOTNOST ETNIČNIH MANJŠIN IZ NEKDANJE JUGOSLAVIJE V MEDIJSKEM IN JAVNEM DISKURZU
Almedina Lozić 75

SEKCIJA ZA VPRAŠANJE DRUŽBENE BLAGINJE II

ANALIZA ODNOSA DO NAJEMA JAVNIH STANOVANJ
Ana Jagodic, Samo Uhan 76

DEJAVNIKI BIVALNIH PREFERENC PREBIVALCEV SLOVENIJE
Mitja Hafner Fink, Samo Uhan 77

POMEN NEVLADNIH ORGANIZACIJ NA PODROČJU SOCIALNEGA VARSTVA PRI ZAGOTAVLJANJU JAVNIH STORITEV RANLJIVIM SKUPINAM
Liljana Rihter, Tamara Rape Žiberna, Tatjana Rakar 78

POLITIKE PRETEKLOSTI – DAVČNA ZAKONODAJA V SOCIALISTIČNI SLOVENIJI
Dunja Dobaja 79

OKROGLA MIZA:
AGON(IJA) V BORILNICI
Moderirata: Polona Petek, Andrej Lukšič 80

JEZIKOVNA SEKCIJA

BESEDIŠČE MED STROKO IN POPULIZMOM:
FEMINISTKA KOT TERMIN ALI PSOVKA?
Monika Kalin Golob, Aleksandra Kanjuo Mrčela, Jasna Mikić Ljubi 81

MEDIJSKA PREZENTACIJA UMETNE INTELIGENCE
V SLOVENIJI 2019–2024
Samo Kropivnik, Monika Kalin Golob 82

TERMINOLOŠKI SLOVAR ODPRTE ZNANOSTI
V SLOVENSKEM JEZIKU
Sonja Bezjak, Mateja Jemec Tomazin 83

PRENOVA PRAVOPISNEGA PRIROČNIKA
IN OBČANSKA ZNANOST
Tina Lengar Verovnik 84

RELIGIOLOŠKA SEKCIJA II

WHY DO MANY MEMBERS LEAVE THE CATHOLIC CHURCH?
AND WHY NOT? – FINDINGS OF A MIXED-METHOD-STUDY
IN MAGDEBURG (GERMANY)
Jochen Töpfer 85

ORISI KARIZMATIČNEGA KRŠČANSTVA V SLOVENIJI
Igor Jurekovič 86

PRISOTNOST POSAMEZNIKOV V SODOBNI DRUŽBI:
UPORABA IKT V KONTEKSTU RELIGIJSKIH OBREDOV
Blaž Lenarčič 87

RICHARD DAWKINS, ATEIZEM IN KULTURNO KRŠČANSTVO:
KOMPLEKSNOST ODNOSA MED POGLEDI NA SVET,
KULTURO IN CIVILIZACIJO
Igor Bahovec 88

SEKCIJA ZA SOCIOLOGIJO POLITIKE IN DRUŽBE II

SODOBNE AVTORITARNE TENDENCE OBLASTI IN ZNANOSTI TER NEZAUPANJE V DRŽAVLJANE
Blaž Vrečko Ilc 89

POPULIZEM, NEZAUPANJE V ZNANOST IN OBLIKOVANJE POLITIK
Samo Smole 90

UČINEK POPULIZMA NA CEPLJENJE PROTI COVIDU-19 PREK ZAUPANJA POLITIČNIM INSTITUCIJAM IN ZNANOSTI TER PREPRIČANJ V TEORIJE ZAROTE
Monika Lamot, Maruša Lubej, Andrej Kirbiš 91

ANALIZA VLADNE RACIONALNOSTI V JAVNIH POLITIKAH ZA OBVLADOVANJE EPIDEMIJE COVID-19
Denis Maraž 92

OBLJUBE IN DILEME ODPRTE ZNANOSTI
Frane Adam, Maruša Gorišek 93

ŠTUDENTSKA SEKCIJA

VLOGA »KULTURNEGA MARKSIZMA« V SODOBNIH DRUŽBENO-POLITIČNIH RAZPRAVAH NA TWITTERJU (X)
Nika Černoga Mihelič 94

SHITPOSTING KOT METAMODERNISTIČNA PRAKSA VSAKDANA
Alen Golež 95

ŠTUDENTSKO SEKSUALNO DELO MED FIZIČNO IN DIGITALNO RESNIČNOSTJO
Živa Gornik 96

SODOBNE NEOKONSERVATIVNE MOBILIZACIJE V DIGITALNI MEDIJSKI SFERI: ANTIGENDERSKE NARACIJE NOVA24.SI
Lara Jemec 97

HAUS SCHWARZENBERG: PRISTOPI K PRENOVI IN OHRANJANJU
Staša Kolar, David Pučko 98

NAGRAJENI SOCIOLOŠKI ESEJI 2024

POPULIZEM IN NEZAUPANJE V ZNANOST Z ROKO V ROKI
Avtorica: Klara Klinc, *Mentorica:* Nina Trojner 99

ALI V ČASU »GOOGLE STROKOVNJAKOV«
SPLOH ŠE POTREBUJEMO ZNANOST?
Avtor: Saša Štajner, *Mentor:* Jernej Jakelj 101

MED SVOBODO GOVORA IN ŠIRJENJEM DEZINFORMACIJ:
IZZIVI ČLOVEKOVIH PRAVIC V DOBI POPULIZMA
Avtorica: Zoja Ivančič, *Mentorica:* Barbara Bedenik 103

ZAPISKI 105

PROGRAM:

SLOVENSKO SOCIOLOŠKO SREČANJE 2024
POPULIZEM IN NEZAUPANJE V ZNANOST

Znanstveno-raziskovalno središče Koper, palača Tiepolo Gravisi
Koper, 17.–19. oktober 2024

ČETRTEK, 17. 10. 2024

12:00–17:00

REGISTRACIJA
Lokacija: Pritličje palače Tiepolo Gravisi

13:00–14:30

ODPRTA SEKCIJA ZA ZNANOST
Sodelujejo: Ana Hafner, Adela Černigoj in Jožica Čehovin Zajc; Oto Luthar in Dejan Jontes; Maša Rebernik, Maruša Gorišek in Darka Podmenik; Ana Slavec
Moderira: Zorana Medarić
Lokacija: Soba 1

SEKCIJA ZA SPOL IN DRUŽBO
Sodelujejo: Aleksandra Kanjuo Mrčela, Monika Kalin Golob in Jasna Mikić Ljubi; Rok Smrdelj in Nina Perger; Jure Skubic; Teja Kosi
Moderira: Milica Antić Gaber
Lokacija: Soba 2

OKROGLA MIZA:
ZNANOST IN JAVNOST: IZZIVI IN PRILOŽNOSTI V ČASU RAZVOJA NOVIH NAPREDNIH TEHNOLOGIJ
Sodelujejo: Olga Markič; Renata Šribar; Andrej Ule; Stanislav Južnič; Anton Kramberger; Frane Adam
Moderira: Franc Mali
Lokacija: Centralna dvorana

14:30–15:00

ODMOR

15:00–16:30

SEKCIJA ZA ŠTUDIJE VSAKDANJEGA ŽIVLJENJA I
Sodelujejo: Vesna Leskošek; Otto Gerdina in Andreja Živoder; Andreja Živoder in Alenka Švab; Otto Gerdina in Maša Filipovič Hrast
Moderira: Alenka Švab
Lokacija: Soba 1

SEKCIJA ZA SOCIOLOGIJO POLITIKE IN DRUŽBE I
Sodelujejo: Marko Ribać; Barbara Gornik; Hajdeja Iglič; Marko Hočevar; Laura Mrčela
Moderira: Marko Hočevar
Lokacija: Soba 2

OKROGLA MIZA:
SOCIOLOŠKE TEME V ŠOLI POD PRITISKI STARŠEV
Sodelujejo: Slavko Gaber; Nives Počkar; Alenka Krapež; Matjaž Poljanšek
Moderira: Gorazd Kovačič
Lokacija: Centralna dvorana

16:30–17:00

ODMOR

17:00–19:00

DOBRODOŠLICA
Pozdravni nagovor predsednika SSD Romana Kuharja in direktorja ZRS Koper Rada Pišota
Lokacija: Centralna dvorana

GLEDALIŠKI ESEJ MLADENA DOLARJA »O GOVORICAH«
Lokacija: Centralna dvorana

PETEK, 18. 10. 2024

8.30-16:00

REGISTRACIJA
Lokacija: Pritličje palače Tiepolo Gravisi

9:00–10:30

SEKCIJA ZA OKOLJSKO IN PROSTORSKO SOCIOLOGIJO
Sodelujejo: Marjan Hočevar; Matjaž Uršič; Samo Pavlin; Domen Žalac; Barbara Zagorc
Moderira: Marjan Hočevar
Lokacija: Soba 1

SEKCIJA EKONOMIJA IN DRUŽBA
Sodelujejo: Branko Bembič in Urša Golob; Rudi Klanjšek; Helena Kovačič, Barbara Lužar in Hajdeja Iglič; Tibor Rutar
Moderira: Aleksandra Kanjuo Mrčela
Lokacija: Soba 2

OKROGLA MIZA:
INTERCHANGING MEDIA AND POLITICS: OPPORTUNITIES FOR AUTHORITARIAN POPULISM
Sodelujejo: Mojca Pajnik; Marlene Radl; Marko Ribać; Fanni Toth; Tjaša Turnšek
Moderira: Mojca Pajnik
Lokacija: Centralna dvorana

10:30–11:00
ODMOR

11:00–12:30

SEKCIJA ZA VPRAŠANJE DRUŽBENE BLAGINJE I
Sodelujejo: Urban Boljka, Žana Marušič in Tamara Narat; Miriam Hurtado Monarres, Valentina Hlebec in Zdenka Šadl; Majda Černič Istenič; Minea Rutar
Moderira: Maša Filipovič Hrast
Lokacija: Soba 1

PANEL:
ANTIGENDERSKA GIBANJA NA OBMOČJU NEKDANJE JUGOSLAVIJE: SLOVENIJA, HRVAŠKA, BOSNA IN HERCEGOVINA TER SRBIJA*
Sodelujejo: Roman Kuhar in Adriana Zaharijević; Nina Perger in Rok Smrdelj; Tanja Vučković Juroš in Maja Gergorić; Edma Ajanović; Milica Resanović, Milan Urošević in Gazela Pudar Draško
Moderira: Roman Kuhar
Lokacija: Soba 2

OKROGLA MIZA:
PRENOVA UČNEGA NAČRTA ZA SOCIOLOGIJO
Sodelujoči_e bodo znani_e na dogodku.
Moderirata: Veronika Tašner in Živa Kos
Lokacija: Centralna dvorana

12:30–14:00
ODMOR ZA KOSILO

14:00–15:30

RELIGIOLOŠKA SEKCIJA I
Sodelujejo: Maca Jogan; Srečo Dragoš; Marjan Smrke
Moderira: Miran Lavrič
Lokacija: Soba 1

SEKCIJA ZA ŠTUDIJE VSAKDANJEGA ŽIVLJENJA II
Sodelujejo: Miha Feher; Dora Matejak in Andreja Vezovnik; Mladen Zobec; Jožica Čehovin Zajc, Ana Hafner in Tahmineh Borhani
Moderira: Alenka Švab
Lokacija: Soba 2

OKROGLA MIZA:
»BALKANSKA MIGRANTSKA POT«: INOVATIVNE METODOLOGIJE IN NOVE INFORMACIJE S TERENA
Sodelujejo: Jure Gombač; Lucija Klun; Dezmond Happy
Moderira: Marina Lukšič Hacin
Lokacija: Centralna dvorana

* Panel bo potekal v angleškem jeziku.

15:30–16:00
ODMOR

16:00–17:45

PLENARNO PREDAVANJE:
RUTH WODAK:
"'FORTRESS EUROPE'?! ANALYZING THE 'SHAMELESS NORMALIZATION' OF FAR-RIGHT DISCOURSE ABOUT MIGRATION AND ASYLUM"
Lokacija: Pokrajinski muzej Koper

17:45–18:00
ODMOR

18:00–19:15
SLAVNOSTNA PODELITEV NAGRAD
Lokacija: Pokrajinski muzej Koper

19:30
SLAVNOSTNA VEČERJA IN DRUŽENJE
Lokacija: Kavarna Loggia

SOBOTA, 19. 10. 2024

8.30–12:00

REGISTRACIJA
Lokacija: Pritličje palače Tiepolo Gravisi

9:00–10:30

SEKCIJA ZA MEDKULTURNE ŠTUDIJE
Sodelujejo: Sandra Končan; Maja Zadel; Damir Josipovič; Almedina Lozić
Moderira: Mateja Sedmak
Lokacija: Soba 1

SEKCIJA ZA VPRAŠANJE DRUŽBENE BLAGINJE II
Sodelujejo: Ana Jagodic in Samo Uhan; Mitja Hafner Fink in Samo Uhan; Liljana Rihter, Tamara Rape Žiberna in Tatjana Rakar; Dunja Dobaja
Moderira: Maša Filipovič Hrast
Lokacija: Soba 2

OKROGLA MIZA:
AGON(IJA) V BORILNICI
Sodelujejo: Sandra Bašić Hrvatin; Ivan Eržen; Tomaž Mastnak; Polona Petek; Andrej Lukšič
Moderira: Polona Petek in Andrej Lukšič
Lokacija: Centralna dvorana

10:30–11:00
ODMOR

11:00–12:30

JEZIKOVNA SEKCIJA
Sodelujejo: Monika Kalin Golob, Aleksandra Kanjuo Mrčela in Jasna Mikić Ljubi; Samo Kropivnik in Monika Kalin Golob; Sonja Bezjak in Mateja Jemec Tomazin; Tina Lengar Verovnik
Moderira: Jasna Mikić Ljubi
Lokacija: Soba 1

RELIGIOLOŠKA SEKCIJA II
Sodelujejo: Jochen Topfler; Igor Jurekovič; Blaž Lenarčič; Igor Bahovec
Moderira: Miran Lavrič
Lokacija: Soba 2

12:30–13:00
ODMOR

13:00–14:30

SEKCIJA ZA SOCIOLOGIJO POLITIKE IN DRUŽBE II
Sodelujejo: Blaž Vrečko Ilc; Samo Smole; Monika Lamot, Maruša Lubej in Andrej Kirbiš; Denis Maraž; Frane Adam in Maruša Gorišek
Moderira: Tibor Rutar
Lokacija: Soba 1

ŠTUDENTSKA SEKCIJA
Sodelujejo: Nika Černoga Mihelič; Alen Golež; Živa Gornik; Lara Jemec; Staša Kolar in David Pučko
Moderira: Hana Barši Palmić
Lokacija: Soba 2

UVODNIK: POPULIZMI IN POLITIKE STRAHU

Na naslovnicah današnjih jutranjih časopisov so alarmantni naslovi po zmagi skrajno desnega Nacionalnega zbora v Franciji na prvem krogu predčasnih volitev. Če jim bo uspelo tudi v drugem krogu, bo Francija dobila prvo skrajno desno vlado po nacistični okupaciji države. Še vedno odmeva tudi četrtkov katastrofalni nastop ameriškega predsednika Bidna na soočenju predsedniških kandidatov pred letošnjimi jesenskimi volitvami v ZDA. Bidnovi dolgi premori, nejasna artikulacija in nelogični stavki so v celoti zasenčili Trumpove populistične laži, zaradi katerih ima ta dobre možnosti, da ponovno prevzame vodenje države. Tudi volitve v evropski parlament še niso povsem postranska novica, čeprav se zdi, da so si »evrobirokrati« nekoliko oddahnili, saj zmaga radikalnih desnih populistov vendarle ni bila takšna, kot je bila napovedana, in se zato lahko pretvarjajo, da bodo stvari v Evropi potekale po sistemu »business-as-usual«. Edina pozitivna novica na današnji naslovnici časopisa je nocojšnja zgodovinska tekma med Slovenijo in Portugalsko za četrtfinale evropskega nogometnega prvenstva v Frankfurtu.

Ko boste brali ta uvodnik, bodo vse dileme tega jutra, prvega junija 2024, že razrešene: vedeli boste, kdo je zmagal na francoskih volitvah, jasno bo, ali je Biden vendarle odstopil kot kandidat demokratov, in razrešena bo dilema najpomembnejše postranske stvari na svetu: kakšen je bil razplet letošnjega evropskega prvenstva v nogometu. Ne glede na odgovore na te dileme lahko že danes z gotovostjo rečem, da se bomo sociologi in sociologinje, skupaj s celotnim družboslovjem, še vrsto let ukvarjali s trenutnim vzponom populizmov v svetu, ki ne posegajo zgolj na področje politike, temveč vse bolj intenzivno tudi na področje znanosti. Prav v teh dneh je v Sloveniji izšel priročnik za starše, kako v javnih osnovnih šolah zaščititi svoje otroke pred ideologijo LGBT. Znanstvena dognanja, ki niso po volji morale določenih (populističnih) skupin, so preprosto razglašena za ideološka.

Tema letošnjega sociološkega srečanja – populizem in nezaupanje v znanost – na prvi pogled morda daje vtis, da je primarno politološka in manj sociološka tema. Ob globalnem vzponu populizma v politiki, ki ustvarja in izkorišča razkorak med »elitami« in »ljudstvom«, tak razmislek ni nepričakovan. Vendar pa ima ta tema vrsto socioloških dimenzij, ki se dotikajo socialnih in ekonomskih vprašanj, vloge medijev in digitalnih tehnologij pri širjenju populističnega diskurza ter posledic, ki se tičejo

družbene kohezije, polarizacije družbe, marginalizacije družbenih skupin in podobno. Če na te teme pogledamo skozi intersekcijo spola, rase, vere, starosti in drugih osebnih okoliščin, se razpre cela paleta relevantnih socioloških vprašanj. Ko v ospredje postavimo še vprašanje vloge populističnega govora pri vzpostavljanju nezaupanja v znanost, postane tematika še kako relevantna tudi za sociološki premislek.

Nezaupanje v znanost ni nov pojav, vendar pa je v kombinaciji s populizmom v času, ki ga opredeljujejo tako imenovane »polikrize« – neprestani prehodi iz ene krize v novo krizo – pridobilo nove razsežnosti. Skepticizem do znanstvenih dognanj, ki jih populistični govori prikazujejo kot nekaj, kar proizvajajo znanstvenice in znanstveniki v svojih slonokoščenih stolpih, domnevno v nasprotju z interesi »običajnih ljudi«, podžiga nezaupanje v znanstveno skupnost, spodbuja širjenje teorij zarote, spodjeda pogoje za razpravo v javni sferi in nenazadnje ovira politične odločitve, ki bi morale temeljiti na argumentirani razpravi, verodostojnih dokazih in strokovnem znanju. To seveda ne pomeni, da mora biti znanost nedotakljiva in da ne sme biti predmet kritične refleksije. A če se politične odločitve zanašajo bolj na populistično retoriko kot na strokovna dognanja, je s tem ogrožena javna sfera, posledično pa tudi učinkovito reševanje kompleksnih družbenih izzivov, vključno z vprašanji javnega zdravja, podnebnih sprememb, družbenega vključevanja manjšin in podobno. Poleg tega sta vzpon populizma in z njim povezano nezaupanje v znanost prispevala k širjenju dezinformacij in teorij zarot. To ustvarja začarani krog, v katerem se nezaupanje širi, kar populističnim gibanjem omogoča pridobivanje moči in skozi tako imenovane »politike strahu« izkoriščanje obstoječih družbenih in ekonomskih napetosti. Avtorica koncepta »politike strahu« je Ruth Wodak, profesorica diskurzivnih študij na Univerzi na Dunaju in Univerzi v Lancasterju. Z velikim veseljem lahko povemo, da je sprejela naše povabilo in bo osrednja vabljena govorka na letošnji konferenci.

Za demokratične družbe je ključnega pomena, da najdejo načine za premostitev omenjenih razkorakov in za obnovo zaupanja v znanost. To zahteva dialog, izobraževanje in angažiranje vseh segmentov družbe, vsekakor tudi sociologov in sociologinj. Prav zato bomo na tokratnem letnem srečanju odprli razpravo o populizmu in nezaupanju v znanost, saj je to ključno za prihodnost naših demokratičnih institucij in družbe kot celote.

Veselim se srečanja z vami in se vam vnaprej zahvaljujem za vašo prisotnost in aktivno udeležbo na našem osrednjem letnem dogodku.

ROMAN KUHAR,
Predsednik SSD

ODPRTA SEKCIJA ZA ZNANOST

ANA HAFNER
Rudolfovo – Znanstveno in tehnološko središče Novo mesto
in Fakulteta za informacijske študije Novo mesto

ADELA ČERNIGOJ
Victoria University of Wellington, Nova Zelandija

JOŽICA ČEHOVIN ZAJC
Fakulteta za družbene vede, Univerza v Ljubljani

DEMOGRAFSKI, SOCIO-KULTURNI IN OSEBNOSTNI DEJAVNIKI NEZAUPANJA V ZNANOST

POVZETEK: V prispevku raziskujemo vpliv različnih dejavnikov na zaupanje v znanost. To so demografski dejavniki, kot so spol, starost in izobrazba, socio-kulturni dejavniki: zaupanje v vire informacij in družbene akterje, vera, zaupanje v teorije zarote in osebnostni dejavniki, kot so družabnost, socialna dominanca, egoizem, altruizem in lokus kontrole. Analiziramo podatke obsežne ankete Stališča o cepljenju proti covidu-19, so jo raziskovalke iz različnih ved in disciplin izvedle v Sloveniji leta 2022, ob koncu pandemije, prejela pa je približno 2000 odgovorov. Pandemija covida-19 je namreč še posebej razkrila obsežno nezaupanje v znanost, ki se je pokazalo skozi dvome glede varnosti cepiv in učinkovitosti javnozdravstvenih ukrepov. Kljub prizadevanjem znanstvene skupnosti za hitro razvijanje rešitev in zagotavljanje zanesljivih podatkov, so se mnogi soočili s poplavo dezinformacij na družbenih omrežjih. To je privedlo do širjenja teorij zarote in skepticizma glede znanstvenih ugotovitev.

KLJUČNE BESEDE: zaupanje v znanost, pandemija, teorije zarote, osebnostni dejavniki, družbeni dejavniki

OTO LUTHAR
Inštitut za kulturne in spominske študije, ZRC SAZU

DEJAN JONTES
Fakulteta za družbene vede, Univerza v Ljubljani

MED OBSKURNOSTJO IN IGNORANCO: UOKVIRJANJE SHODA ZA ZNANOST NA (EU) PERIFERIJI

POVZETEK: Znanost v zadnjem desetletju ni le v vedno težjem ekonomskem položaju, temveč je podobno kot nekatera druga družbeno-kulturna polja, denimo novinarstvo, podvržena intenzivnim poskusom delegitimacije. Kot opaža Brulle (2018), je bil Shod za znanost (SzZ, angl. *March for Science*) dokaj nenavadno početje: namesto da bi protestirali z nekim specifičnim ciljem, so znanstveniki po svetu organizirali shode, da bi branili integriteto znanstvenega raziskovanja. V prispevku analizirava, kako je bilo gibanje SzZ sprejeto in interpretirano v Sloveniji, edini državi nekdanje Jugoslavije, kjer so bili organizirani shodi po vzoru globalne pobude March for Science. V prvem delu prispevka naju bo zanimalo: (1) kako je podpora SzZ odražala stanje v lokalnem znanstvenem okolju; (2) kako je bilo globalno gibanje uporabljeno za spodbujanje lokalnih agend ter (3) kako so se pri tem kazali lokalni mikro odnosi moči znotraj in zunaj znanstvenih skupnosti. V drugem delu prispevka se osredotočava na uokvirjanje SzZ v tradicionalnih medijih in na družbenih omrežjih, pri čemer analizirava (4) poročanje o SzZ v osrednjih tujih *mainstream* in levo-liberalnih medijih, kot so New York Times, Washington Post in The Guardian, (5) poročanje v osrednjih slovenskih *mainstream* tiskanih medijih Delu, Dnevniku, Večeru in Mladini ter (6) uokvirjanje SzZ na Instragramu, kjer analizirava 10 največkrat všečkanih objav s ključnikoma #marchforscience in #shodzaznanost.

KLJUČNE BESEDE: znanost, protest, financiranje, znanstvena politika, mediji, uokvirjanje

MAŠA REBERNIK
Inštitut za razvojne in strateške analize

MARUŠA GORIŠEK
Inštitut za razvojne in strateške analize

DARKA PODMENIK
Inštitut za razvojne in strateške analize

VLOGA ZAUPANJA V EKSPERTE IN ODNOSA DO ZNANOSTI PRI SOOČANJU S ŠIRŠIMI DRUŽBENIMI PROBLEMI

POVZETEK: Pandemija covida-19 je različno prizadela posamezne države. Že hiter pogled na podatke o okužbah in smrtih kaže velike razlike med državami, predvsem pa ločnico med Vzhodno in Zahodno Evropo, kar sovpada tudi s podatki o precepljenosti. V prispevku s pomočjo analize sekundarnih virov z različnih baz podatkov ugotavljamo, kakšno vlogo je pri tem igralo zaupanje v eksperte in odnos javnosti do znanosti. Čeprav podatki ilustrirajo določene povezave, pa so pogosto premalo zanesljivi in konsistentni, da bi omogočali enostavne razlage. Odpirajo se nova vprašanja – npr. kaj vpliva na stopnjo zaupanja javnosti v eksperte? Prispevek tako poudari kompleksnost odnosov med znanostjo, politiko in širšo javnostjo, ki jih moramo obravnavati večplastno. Razumevanje teh dinamik bo namreč ključno tudi za soočanje z bodočimi družbenimi izzivi, kjer bo zaupanje v znanstvene avtoritete še naprej igralo ključno vlogo.

KLJUČNE BESEDE: pandemija COVIDA-19, cepljenje, zaupanje v eksperte, odnos do znanosti, mednarodna primerjalna analiza

ANA SLAVEC
Fakulteta za matematiko, naravoslovje in informacijske tehnologije,
Univerza na Primorskem

SOCIOLOŠKI VIDIKI IN IZZIVI PREHODA K ODPRTI ZNANOSTI

POVZETEK: Odprta znanost je pristop k znanstvenemu raziskovanju, ki spodbuja dostopnost in transparentnost rezultatov raziskav in si prizadeva za njihovo kakovost in ponovno uporabnost. Vse to prispeva k krepitvi integritete, kar je ključnega pomena v časih, ko javnomnenjske raziskave kažejo na padec zaupanja javnosti v znanost. Zato financerji raziskav vse bolj pričakujejo upoštevanje načel odprtega raziskovanja. Prehod v odprto znanost postaja predmet sprememb nacionalnih zakonodaj na področju znanstveno-raziskovalne dejavnosti ter pravilnikov raziskovalnih organizacij. Pri implementaciji institucije soočajo z raznimi družbenimi in tehničnimi ovirami, kar odpira številna vprašanja za sociološko raziskovanje. V prispevku predstavim različne primere praks vpeljevanja odprte znanosti v tujini, nato pa analiziram dve študiji primera iz Slovenije. V razpravi povzamem izzive pri izvajanju ukrepov odprte znanosti in nakažem potencial družboslovnega raziskovanja za preučevanje teh procesov.

KLJUČNE BESEDE: odprta znanost, znanstveno raziskovanje, raziskovalne organizacije

SEKCIJA ZA SPOL IN DRUŽBO

ALEKSANDRA KANJUO MRČELA
Fakulteta za družbene vede, Univerza v Ljubljani

MONIKA KALIN GOLOB
Fakulteta za družbene vede, Univerza v Ljubljani

JASNA MIKIĆ LJUBI
Fakulteta za družbene vede, Univerza v Ljubljani

KAJ JE MOŠKI?

POVZETEK: Redefiniranje spola in repozicioniranje moči med spoli so zahtevni in nelinearni družbeni procesi. Po deseletjih razvoja teoretskega okvira in uspešnega aktivističnega delovanja za enakost spolov smo danes priča močnemu gibanju proti »praksam, institucijam in politikam, … ki spreminjajo in širijo svobodo in enakost« (Butler, 2024). Družbena ureditev se spreminja počasi in skozi konflikte med družbenimi skupinami in znotraj družbenih skupin. V prispevku bomo na osnovi analize literature o različnih moškostih in javne razprave, ki poteka (med moškimi; npr, Bola, 2019; Peterson, 2021; Walsh, 2022; Hodalič, 2024; Repovž, 2024), poskušale razumeti, kaj so razlogi za nesprejemanje novih moškosti, in pokazati, kje so poti uspešne graditve moškosti, ki bi bile emancipatorne za (mlade) moške in družbo.

KLJUČNE BESEDE: spol, moč, moškosti, mladi moški, upor

ROK SMRDELJ
Filozofska fakulteta, Univerza v Ljubljani

NINA PERGER
Fakulteta za družbene vede, Univerza v Ljubljani

ZNANOST PO MERI ZDRAVEGA RAZUMA: DELEGITIMACIJA VEDNOSTI IN NEOKONSERVATIVNE MOBILIZACIJE PROTI POLITIKAM ENAKOSTI

POVZETEK: V zadnjem desetletju smo v Evropi in širše v svetu priča porastu neokonservativnih mobilizacij proti t. i. »teoriji spola« oziroma »ideologiji spola«, ki so usmerjene k uresničevanju neokonservativne družbene vizije. Omenjene mobilizacije niso usmerjene zgolj proti posameznim politikam enakosti, ampak krepijo tudi sodobne avtoritarne procese dedemokratizacije. Te procese v veliki meri zaznamujejo prakse anti-intelektualizma in delegitimacije družboslovno-humanistične znanosti. Družboslovno-humanistična znanost je temu še posebej izpostavljena na tistih njenih področjih, ki denaturalizirajo temeljne družbene kategorije in so zaradi tega še posebej podvržene sodbam »zdravega razuma«. V tem primeru se relevantna področja vednosti in njihove doprinose – tako k produkciji vednosti kot tudi k temeljnim nalogam akademskega univerzuma kot takega – ne presoja v skladu z avtonomnimi principi akademskega polja, temveč s principi obstoječih razmerji simbolnih dominacij, ki so zainteresirane za reprodukcijo pogojev lastnega obstoja. Na primeru omenjenih mobilizacij in njihovih praks delegitimiranja družboslovne vednosti – še posebej področja študij spola – obravnavamo načine delegitimiranja, vzporedno s proliferacijo psevdoznanstvenih diskurzov, ter jih umeščamo v širši družbenopolitični kontekst in mislimo tudi z vidika širših družbenopolitičnih učinkov omenjenih praks. Kljub temu da gre za prakse, ki so v veliki meri eden izmed ključnih principov delovanja omenjenih mobilizacij, te prakse rezonirajo (in izhajajo) onkraj samega konteksta nasprotovanja politikam enakosti, saj so oblikovane in oblikujejo pogoje in principe delovanja v sodobni javni sferi.

KLJUČNE BESEDE: neokonservativne mobilizacije, teorija spola, delegitimizacija znanosti, anti-intelektualizem, psevdoznanstveni diskurz

JURE SKUBIC
Filozofska fakulteta, Univerza v Ljubljani

KORPUSNO-LINGVISTIČNA ANALIZA POJAVLJANJA TERMINA »TEORIJA SPOLA« V SLOVENIJI, SRBIJI IN NA HRVAŠKEM

POVZETEK: Besedna zveza »teorija / ideologija spola« (angl. *gender ideology*) se v zadnjih nekaj letih izrazito pogosto pojavlja v javnem in političnem diskurzu po vsem svetu (Borba 2022; Kuhar in Zobec 2018; Baran 2022). Ideja teorije/ideologije spola kot zarote oziroma grožnje tradicionalnim vrednotam družbe je v zadnjem času presegla svojo izrazito poopulistično konotacijo (Graff 2020) in se vrinila v pomembne družbeno-politične razprave o reproduktivnih pravicah žensk, nasilja nad ženskami, pravicah LGBTQ+ gibanj, itd., s tem pa ponudila možnost legitimizacije anfi-feminističnih diskurzov in trivializaciji spolnih neenakosti. Opozoriti je potrebno, da gre pri terminu teorija spola za t.i. »prazni označevalec« (angl. *empty signifier*). Gre za izraz, ki se uporablja za naslavljanje raznovrstnih tematik, ki družbo delijo in so tako ali drugače tudi politično obarvane (Kuhar in Paternotte 2017). Kot tak je izraz postal simbol populistične retorike strank desnega političnega pola, ki želi z njegovo uporabo pokazati, da se (predvsem zahodne) družbe soočajo s propadom temeljnih tradicionalnih vrednot kot so družina, nacija in domovina (Verseck 2018).

V pričujočem prispevku se osredinjamo na analizo uporabe termina *gender ideology* v slovenščini, hrvaščini in srbščini (SI: ideologija / teorija spola, HR, SR: rodna ideologija) tako v splošnem (javnem) kot konkretnem parlamentarnem diskurzu znotraj posamezne države. Zanima nas predvsem 1) ali se in kako pogosto se izrazi »*teorija/ideologija spola*« oz. »*rodna ideologija*« pojavljajo v splošnem in parlamentarnem diskurzu znotraj posamezne države in 2) katere so kolokacije, ki se pojavljajo z izrazi »*teorija/ideologija spola*« oz. »*rodna ideologija*« in kaj nam kolokacije lahko povedo o kontekstu in družbenem pomenu ozirom uporabi tovrstnih terminov. Osredotočimo se predvsem na pojavnost teh besednih zvez znotraj parlamentarnega diskurza.

Za te namene bomo uporabili parlamentarni korpus ParlaMint 4.0 (Erjavec in dr. 2023), ki vključuje parlamentarne razprave iz 29 evropskih držav v obdobju 2009 – 2022, bogate metapodatke in lingvistične anotacije. Na ta način bomo pridobili vlogled v t.i. »anti-gender« retoriko znotraj parlamentarnih razprav in ugotoviti, kako nacionalni konteksti vplivajo na uporabo koncepta teorije spola.

KLJUČNE BESEDE: teorija spola, ideologija spola, rodna ideologija, parlamentarni diskurz, korpus

TEJA KOSI
Fakulteta za družbene vede, Univerza v Ljubljani

KONSTRUKCIJA ENDOMETRIOZE KOT BOLEZNI DRAMATIČNIH, NORIH, PROBLEMATIČNIH ŽENSK

POVZETEK: Prispevek bo mapiral patriarhalno nasilje v medicinskem obvladovanju endometrioze – spolno zaznamovane bolezni za katero so med drugim značilne bolečine in neplodnost. Zadajam si tri naloge: (1) diskurz o medicinskem obvladovanju endometrioze bom poskušala premakniti na spekter patriarhalnega nasilja; (2) analizirala in diskutirala bom različne oblike medicinskega nasilja in jih sestavila v tipologijo; (3) kjer bo mogoče bom predstavila lokalne registre oz. kontekstualne specifike medicinskega nasilja na primeru endometrioze v Sloveniji. Pri tem bom uporabila dve metodi: analizo sekundarnih virov in lokalno zamejeno slovensko digitalno etnografijo, kjer se analizira 33 zgodb, ki so jih bolnice objavile na spletni strani Endozavest – Društvo za ozaveščanje o endometriozi med 16. 1. 2017 in 24. 4. 2023. Rezultati preliminarnega lokalno specifičnega vzorčenja zaenkrat kažejo, da se na primeru endometrioze medicinsko nasilje kaže (vsaj) v normalizaciji nevednosti, v napačnih pristopih, postopkih in prestopkih pri diagnosticiranju in zdravljenju bolezni, v diskurzivnem in fizičnem nasilju.

KLJUČNE BESEDE: endometrioza, ženska bolečina, medicinsko nasilje, sodobne percepcije ženskosti, nezaželene patriarhalne vloge

OKROGLA MIZA:
ZNANOST IN JAVNOST: IZZIVI IN PRILOŽNOSTI V ČASU RAZVOJA NOVIH NAPREDNIH TEHNOLOGIJ

POVZETEK: V okviru sekcije Sociologija znanosti najvaljam organizacijo okrogle mize z naslovom »Znanost in javnost: izzivi in priložnosti v času razvoja novih naprednih tehnologij«. V okviru okrogle mize bomo razpravljali predvsem o tem, kakšne družbene in epistemološke izzive prinaša razvoj novih naprednih tehnologij na kompleksno razmerje med znanostjo in javnostjo. Že več desetletij smo priča prizadevanjem znanstvenikov, da predstavljajo rezultate svojega raziskovalnega dela tudi širši javnosti. In obratno, z znanstvenim napredkom narašča zanimanje javnosti za dosežke znanosti na vseh področjih njenega delovanja. Trditev, da si kdorkoli, ki deluje na področju znanstvenega raziskovanja, želi delovati v nekem slonokoščenem stolpu čiste znanosti, je zgolj mit. Raziskovalna dejavnost je že po svoji definiciji usmerjena k posredovanju svojih znanstvenih odkritij in rezultatov v javnost. Pri čemer posamezne skupine znanstvenikov v komunikaciji z javnostjo neredko nastopajo iz družbeno nesprejemljive pozicije nosilcev absolutno veljavnega »ekspertnega« vedenja. In obratno, tudi v javnosti in civilni družbi, četudi s predznakom »laičnosti«, narašča interes, da se razume znanost in da se tudi aktivno vpliva nanjo. Ni pa vedno tako, kar je danes vidno preko širjenja in sprejemanja družbeno iracionalnih in neznanstvenih pogledov. Za splošno oceno o tem, da komunikacija med znanostjo in javnostjo na tak ali drugačen poteka in je tudi zgodovinsko gledano vedno potekala, se skrivajo številne podrobnosti, ki šele razkrivajo celotni in zelo raznolik mozaik družbenih in epistemoloških razmerij med različnimi akterji (znanostjo, javnostjo, politiko, mediji, socialnimi omrežji, nosilci novih tehnologij, itd.), ki so vključeni v to dogajanje. V okviru okrogle mize bodo ugledni znanstveniki iz različnih disciplinarnih področij humanistike in družboslovja, tudi na temelju svojih dolgoletnih izkušenj raziskovanja, predstavili svoje kritične poglede na današnje družbene izzive sodelovanja med znanostjo in javnostjo v luči razvoja novih tehnologij in raznovrstnih družbenih kriz, (ne)zaupanja javnosti v znanost, (objektivnih) epistemoloških kriterijev znanstvene komunikacije in tudi stranpoti, ki se v zvezi z ekspertno vlogo znanosti pojavljajo pri nas.

KLJUČNE BESEDE: znanstveni razvoj, javnost, nove napredne tehnologije, zaupanje v znanost, ekspertokracija

Sodelujoči_e:
OLGA MARKIČ, RENATA ŠRIBAR, ANDREJ ULE, STANISLAV JUŽNIČ, ANTON KRAMBERGER, FRANE ADAM

Moderira:
FRANC MALI

SEKCIJA ZA ŠTUDIJE VSAKDANJEGA ŽIVLJENJA I

VESNA LESKOŠEK
Fakulteta za socialno delo, Univerza v Ljubljani

SPOLNO SPECIFIČNI ŽIVLJENJSKI POTEKI PRI STARIH LJUDEH, KI ŽIVIJO V REVŠČINI

POVZETEK: Revščina v starosti je trdovraten fenomen, ki ga je v Sloveniji zaznati vse od osamosvojitve dalje, verjetno pa tudi v času socializma, čeprav o tem ni podatkov. V Sloveniji so stari ljudje še posebno izpostavljeni revščini. V letu 2023 je bilo skupno tveganje revščine 12,7 %, za starost 65+ pa 19,2 % (SURS, 2021a). Za Slovenijo je značilno tudi zelo visoko tveganje revščine starejših žensk (za ženske v starosti 65+ je tveganje revščine 22,5 % in za moške 15,1 %. Pri starosti 75+ pa je vrzel še globlja, žensk pod pragom tveganja revščine je 26,5 % in moških 11,4 %), kar izpostavi problem neenakosti med spoloma glede revščine. Visok odstotek revščine žensk v starosti interpretiramo kot posledico nakopičenih neenakosti skozi ves življenjski potek in z raziskovanjem osebnih biografij žensk in moških ugotavljamo kompleksne povezave med življenjem posameznika in zgodovinskim kontekstom (Schaffner Goldberg, 2010), ki ga predstavlja socialna država. V prispevku bomo predstavili nekatere preliminarne rezultate raziskave *Življenjski poteki in vsakdanje življenje starih ljudi, ki živijo v revščini.* Kvalitativni podatki, pridobljeni z intervjuji, pokažejo na nekatere razlike v življenjskem poteku, ki jih lahko interpretiramo kot spolno specifične izkušnje in so vplivale na finančno stanje v starosti.

KLJUČNE BESEDE: revščina, starost, pokojninska vrzel, spolne razlike, življenjski potek

OTTO GERDINA
Fakulteta za družbene vede, Univerza v Ljubljani

ANDREJA ŽIVODER
Fakulteta za družbene vede, Univerza v Ljubljani

RAZUMEVANJE REVŠČINE V STAROSTI SKOZI ŽIVLJENJSKI POTEK: ANALIZA PODATKOV RAZISKAVE SHARE

POVZETEK: Raziskovanje revščine skozi perspektivo življenjskega poteka nam pomaga razumeti vseživljenjska tveganja revščine in kumulativne učinke revščine skozi čas. Prispevek se nanaša na podatke 7. vala raziskovalnega infrastrukturnega projekta SHARE, zbrane med letoma 2017-18, kjer so dostopni podatki o ljudeh starejših od petdeset let. Sedmi val raziskave SHARE poleg rednih panelnih podatkov, ki se pretežno osredotočajo na trenutni življenjski položaj anketirancev, vključuje tudi retrospektivo življenjskih zgodovin posameznikov. V prispevku analizirava dejavnike tveganja revščine, ki so povezani s petimi trajektoriji življenjskega poteka: zgodnje življenjsko obdobje in odraščanje, izobraževanje, trg dela in zaposlenost, družinsko življenje in skrbstveno delo ter upokojitev.

KLJUČNE BESEDE: raziskava SHARE, revščina, starost, življenjski potek, akumulacija prednosti in prikrajšanosti

ANDREJA ŽIVODER
Fakulteta za družbene vede, Univerza v Ljubljani

ALENKA ŠVAB
Fakulteta za družbene vede, Univerza v Ljubljani

ZNAČILNOSTI ŽIVLJENJSKIH POTEKOV REVNIH STARIH LJUDI V SLOVENIJI

POVZETEK: V prispevku bova predstavili preliminarne rezultate kvalitativnega dela raziskave o življenjskih potekih ter vsakdanjem življenju revnih starih ljudi v Sloveniji, ki so živeli in delali v socializmu in kapitalizmu. Osredotočili se bova na vprašanje, kateri so pomembni življenjski prehodi in prelomnice v življenjskem poteku ljudi z vidika revščine ter kakšni so kumulativni učinki revščine skozi različna življenjska obdobja. Izhajava iz teze o razvojnem tveganju in zaščiti: izkušnje posameznika v enem življenjskem obdobju oz. prehodu bodo vplivale na vse njegove poznejše prehode in obdobja, ob tem pa bodo delovale bodisi varovalno na posameznikovo življenjsko pot (dejavniki zaščite) ali pa jo ogrozile oz. motile (dejavniki tveganja). Raziskava je bila izvedena v obdobju oktober 2023 – april 2024. Opravili smo 33 poglobljenih biografskih intervjujev s posamezniki starejšimi od 65 let, ki živijo v revščini.

KLJUČNE BESEDE: revščina, stari ljudje, življenjski potek, tveganje, zaščita

OTTO GERDINA
Fakulteta za družbene vede, Univerza v Ljubljani

MAŠA FILIPOVIČ HRAST
Fakulteta za družbene vede, Univerza v Ljubljani

STARANJE V DOMAČEM OKOLJU: IZZIVI IN REŠITVE

POVZETEK: Cilj slovenske stanovanjske politike je ljudem omogočiti primerna stanovanja, pri čemer se primernost razlikuje glede na različne skupine prebivalstva, zato so potrebne diferencirane stanovanjske politike. Slednje prepoznavajo tudi različni nacionalni dokumenti, kot je denimo Resolucija o nacionalnem stanovanjskem programu 2015–25, ki posebej obravnava dve specifični ciljni skupini prebivalstva – mlade in stare ljudi. Oskrba starih ljudi s primernimi stanovanji je ključnega pomena za doseganje kakovostnega staranja v domačem okolju, ki je ena glavnih usmeritev za upravljanje s staranjem prebivalstva v državah članicah EU. Na presojo primernosti bivališča za kakovostno bivanje v starosti poleg samega stanja in objekta vpliva tudi kakovost bivalnega okolja in dostopnost temeljnih univerzalnih storitev. V prispevku na podlagi Slovenske stanovanjske ankete 2024 poleg primernosti bivališč in bivalnega okolja starih ljudi v Sloveniji analizirava tudi zmožnosti in pripravljenost starih ljudi na adaptacije stanovanja, kot tudi iskanje drugih alternativnih rešitev, ki so prav tako pomembne za doseganje kakovostnega bivanja v starosti.

KLJUČNE BESEDE: stanovanjska anketa, primernost stanovanj, kakovost bivalnega okolja, staranje, stanovanjske politike

SEKCIJA ZA SOCIOLOGIJO POLITIKE IN DRUŽBE I

MARKO RIBAĆ
Mirovni inštitut

POPULIZEM KOT LOGIKA ARTIKULACIJE IN TRANSFORMACIJA AVTORITARNEGA POPULIZMA V ILIBERALIZEM

POVZETEK: V prispevku definiram populizem kot logiko artikulacije antagonizma med homogenim »ljudstvom« in oddaljenimi ali nekompetentnimi elitami. V nacionalističnem populizmu je zapostavljeno ljudstvo opredeljeno kot etnokulturna skupnost, ki ga poleg elit in zunanjih sovražnikov (migrantske manjšine) ogrožajo tudi notranji sovražniki (domači intelektualci_ke, nevladne organizacije, neodvisni mediji). V drugem delu prispevka zagovarjam, da se evropski desni populizem preobraža v avtoritarni populizem, saj v obdobju »polikriz« uspešno reproducira percepcijo permanentne krize, kar mu omogoča integracijo različnih socialnih in moralnih tematik v svojo interpelativno strukturo. Desni populisti na oblasti nato udejanjajo hitre in radikalne zakonodajne spremembe, ki destabilizirajo ključne liberalne institucije, kot so volilni sistemi, neodvisno sodstvo, javna birokracija, mediji. Tako ne le preprečujejo lasten sestop z oblasti in omejujejo moč kakršnekoli opozicije, ampak vse bolj utrjujejo lastno hegemonijo, s čimer tudi zagotavljajo trajnost in stabilnost *iliberalnih* režimov.

KLJUČNE BESEDE: populizem, Drugost, avtoritarizem, politična desnica, iliberalizem

BARBARA GORNIK
Znanstveno-raziskovalno središče Koper

POPULIZEM KOLESARSKIH PROTIVLADNIH PROTESTOV: DEMOKRACIJA, LJUDSTVO, ELITA

POVZETEK: Populizem je analitično precej izmuzljiv koncept. Nekateri ga razlagajo kot obliko vladanja, politične komunikacije ali strategijo pridobivanja volilnih glasov. Drugi v ospredje postavljajo stališče, da je populizem gibanje oziroma politični program. Vse bolj pa je razširjeno tudi mnenje o »mehki« ideologiji populizma, ki nima sebi lastnih temeljnih vrednot in se zato zlahka veže tako na desne kot leve politične vizije. Prispevek analizira populizem kolesarskih protivladnih protestih, ki so potekali od začetka epidemije covida-19 pa vse do rednih državnozborskih volitev dve leti kasneje. Kot pokaže, retorika kolesarskih protestnikov ponazarja nadomestitev tradicionalnega ideološkega konflikta med levico in desnico s populističnim konfliktom med ljudstvom in elito: protestniki namreč niso govorili v imenu določenega razreda ali določene skupine, temveč v imenu ljudstva, ki je neuslišano, prezrto in neustrezno zastopano. Prispevek želi preseči pojmovanje populizma kot nečesa slabega, izpostaviti njegove demokratične vidike ter s tem pokazati na nujnost kompleksnejšega in preciznejšega razumevanja tega koncepta na širši družbeni ravni.

KLJUČNE BESEDE: levi populizem, protivladni protesti, demokracija, ljudstvo, elita

HAJDEJA IGLIČ
Fakulteta za družbene vede, Univerza v Ljubljani

PRISOTNOST POPULISTIČNIH STALIŠČ V SLOVENIJI

POVZETEK: Študije populizma, za katerega nekateri menijo, da predstavlja inherentno fazo v cikličnem gibanju demokracije, obravnavajo številne empirične vidike tega kompleksnega pojava, med drugim politični diskurz, mobilizacijske strategije, politične programe, javne politike, politična stališča in vrednote, distanco in antagonizem med družbenimi skupinami in elitami ter posledice populizma za stabilnost in kakovost demokracije. V pričujočem prispevku se osredotočamo na prisotnost populističnih stališč med prebivalci Slovenije, kar je v literaturi naslovljeno kot »povpraševanje po populizmu« za razliko od »ponudbe populizma«, do katere prihaja na strani političnih elit in akterjev. Populistična stališča konceptualiziramo s tremi elementi in merimo s tremi sklopi indikatorjev: 1. percepcija elit kot korumpiranih in od družbe odtujenih družbenih skupin, 2. artikulacija ljudstva kot homogene družbene skupine, 3. prepoznavanje ljudstva kot ključnega nosilca demokratične suverenosti. Prisotnost populističnih stališč opredelimo kot presek (za razliko od vsote, kar je pogosteje prisotno v literaturi) med zgoraj omenjenimi elementi populistični stališč; glede na kriterij, ki ga uporabimo pri vrednotenju stališč kot populističnih pa definiramo dve presečni množici tim. močnih in zmernih populistov. V nadaljevanju odgovarjamo na vprašanja, kdo so populisti v Sloveniji, katera so ključna družbena in politična vprašanja, ki jih mobilizirajo in koga volijo. V prispevku poročamo o preliminarnih rezultatih študije, ki je bila izvedena leta 2023 na reprezentativnem vzorcu polnoletnih prebivalcev Slovenije.

KLJUČNE BESEDE: populizem, Slovenija, merjenje, politična ideologija, politične izbire

MARKO HOČEVAR
Fakulteta za družbene vede, Univerza v Ljubljani

»TRETJA POT« SLOVENSKE SOCIALNE DEMOKRACIJE?

POVZETEK: Razprave o tem, zakaj levica ne najde poti iz zagat in pasti neoliberalizma, niso več nove. Na svetovni ravni je bilo večkrat ugotovljeno, da se je ključni prelom zgodil ob koncu 90. let, ko so socialdemokratske stranke začele sprejemati vse bolj (neo)liberalne programe in v sami praksi implementirale neoliberalne politike in ukrepe. Čeprav je Giddens to označil kot »tretjo pot« socialne demokracije, torej nekje med neoliberalizmom in socializmom, se je na koncu izkazalo, da je tretja pot dejansko bil neoliberalizem.

V pričujočem prispevku analiziram postopno neoliberalizacijo stranke Socialnih demokratov (SDP/ZLSD/SD), njene volilne in splošne programe ter statut stranke, kot so se zgodovinsko razvijali in spreminjali vse od leta 1991 do zadnjih volitev leta 2022. Skozi analizo gospodarskih in socialnih delov programov ugotavljam nekatere ključne prelome ter tudi postopno sprejemanje neoliberalnih postulatov na teh dveh področjih. Skozi neomarksistični teoretski okvir Boba Jessopa in Williama Daviesa, ki v ospredje postavljata različne modalitete neoliberalizma, v prispevku pokažem na spreminjanje različnih poudarkov v volilnih in splošnih programih stranke, ki so v različnih obdobjih postavljali v ospredje različne elemente neoliberalne ideologije, največkrat vsebujoč mešanica agresivnega, normativnega, kaznovalnega in investicijskega neoliberalizma, ob hkratni statutarni zavezanosti »demokratičnemu socializmu«.

KLJUČNE BESEDE: socialna demokracija, tretja pot, neoliberalizem, država blaginje, Slovenija

LAURA MRČELA
Fakulteta za družbene vede, Univerza v Ljubljani

PREGLED SOCIOLOŠKEGA PREUČEVANJA ELIT V SLOVENIJI

POVZETEK: Prispevek bo predstavil pregled dosedanjega raziskovanja na področju sociologije elit v Sloveniji, ki je svoj zagon pridobilo leta 1995, ko sta dr. Anton Kramberger in dr. Veljko Rus izpeljala veliko anketno raziskavo »Socialna stratifikacija na Slovenskem: Študija slovenske elite 1988–1995«. Ta raziskava je bila temelj večine nadaljnjih analiz in razprav o elitah v Sloveniji, ki so se ukvarjale predvsem s stopnjo reprodukcije pred- in post-tranzicijske elite ter z analizo omrežij elitnih akterjev. Z izjemo del Alija Žerdina, ki je preučeval povezanost ekonomskih in političnih elit, so razprave o elitah v javnem prostoru ter v sociološkem preučevanju zamrle. Predstavili bomo pregled literature o elitah v Sloveniji, ki nam lahko služi kot odskočna deska za sodobno raziskavo o slovenskih elitah. Namen prispevka je ponuditi vpogled v preučevanje elit v Sloveniji ter obuditi zanimanje za to nekoliko pozabljeno področje in tako predstaviti možnosti za nadaljnje raziskovanje.

KLJUČNE BESEDE: elite, sociologija, Slovenija, pregled literature, anketna raziskava

OKROGLA MIZA: SOCIOLOŠKE TEME V ŠOLI POD PRITISKI STARŠEV

POVZETEK: Šole so kot razsvetljenske institucije zavezane podajanju znanstveno preverjenega znanja in usposabljanju za kritično mišljenje. V zadnjem času starši in dijaki vse pogosteje pritiskajo na šolo in učitelje, kadar obravnavajo snov, ki jo dojemajo kot problematično izhajajoč iz svojih ideoloških prepričanj. Najlažja tarča so dodatne aktualne vsebine in gostujoči predavatelji, katerih izbor je v pristojnosti učitelja. Na področju sociologije so potencialno sporne vse teme, saj vsaki lahko nasprotujejo določeni nosilci interesov ali ideologij. Na udaru je tudi že poučevanje evolucijske teorije. Bo naslednja teorija heliocentričnega sistema? Predpisi dajejo šolam zadostno podlago za zavrnitev takih pritiskov, morajo si le upati uveljaviti svojo strokovno in institucionalno avtonomijo in avtoriteto. Vendar je v poplavi pritiskov lažje popustiti populističnim zahtevam, kakor se spustiti v polemike ali se izpostaviti inšpekcijskim postopkom in javnim pogromom. Dodatni problem so primeri, ko sami učitelji dvomijo v znanstveno potrjeno znanje, ali ko mu oporekajo starši z znanstvenimi nazivi.

KLJUČNE BESEDE: šola, starši, učiteljska avtonomija, ideologija, vednost

Sodelujoči_e:
SLAVKO GABER, NIVES POČKAR, ALENKA KRAPEŽ, MATJAŽ POLJANŠEK

Moderira:
GORAZD KOVAČIČ

SEKCIJA ZA OKOLJSKO IN PROSTORSKO SOCIOLOGIJO

MARJAN HOČEVAR
Fakulteta za družbene vede, Univerza v Ljubljani

»OKOLJSKA TESNOBA« IN NEZAUPANJE JAVNOSTI V ZNANOST IN EKSPERTIZE: PREŽEMANJE AVTONOMIJ IN POVEZOVANJA V DRUŽBI

POVZETEK: Potreba po pospeševanju »javnega razumevanja« okoljskih in prostorskih problemov sproža vprašanja o družbenih mejah med javnostjo, ekspertnim znanjem in organizirano znanostjo, ki jih moramo raziskovalci še v celoti razrešiti. Institucije se po eni strani vse bolj zanašajo na znanstvena in ekspertna znanja pri prepoznavanju tveganja, sprejemanju odločitev in vzpostavljanju legitimnosti analiz, kar formalno omogoča ekskluzivno kulturno avtoriteto znanosti. Po drugi strani pa je vedno bolj očitno, da gre del naraščajoče »okoljske tesnobe« pripisati nezaupanju javnosti v paternalizem ekspertnega znanja. Med številnimi znanstveniki in znanstvenimi organizacijami obstaja vedno večji dvom, da je javnost dovolj angažirana z znanstveniki, eksperti in znanstvenimi spoznanji. Pri vprašanju zaupanja v znanost ne gre le za problem slabega komuniciranja producentov organiziranega znanja z javnostjo in skromnega interdisciplinarnega povezovanja znotraj znanosti o okolju/prostoru, temveč tudi pomanjkanja inkluzivnosti »laičnih« pobud in znanj v ekspertizah. Avtonomija znanstvenih in strokovnih ekspertiz ne sme biti avtarkija in zabubljenost v svoj prav. Če kdo, potem je sociologija tista, ki zna utemeljiti dialektiko mehanizmov avtonomij in povezovanj v družbi. Participacija javnosti pri ekspertnih vprašanjih okoljske adaptacije in rabe prostora ne more ostati na ravni, do sedaj večinoma formalnega, vendar nezavezujočega in enosmernega vzpodbujanja ljudi k izražanju mnenj in protestiranja. S »teorijami znanstvenih zarot« o okoljskih izrednih razmerah in trošenju fizičnega prostora se lahko spopademo tako, da skupaj z zainteresirano javnostjo v lokalnih okoljih plujemo v isti ladji.

Prostorsko okoljska sekcija vabi diskutante, da s svojimi prispevki osvetlijo dve povezani vprašanji: prvič krepitve inter- in čezdisciplinarnosti in drugič, vključevanja (»laične«) javnosti v produkcijo znanja o okolju in prostoru.

KLJUČNE BESEDE: znanstvena avtonomija, znanstvena avtarkija, znanstvena komunikacija, okoljska tesnoba, odprta znanost

MATJAŽ URŠIČ
Fakulteta za družbene vede, Univerza v Ljubljani

RABA NEPREMIČNE KULTURNE DEDIŠČINE MED POPULIZMOM IN TRAJNOSTNIM RAZVOJEM – ANALIZA JAVNOMNENJSKIH PODATKOV IZ RAZISKOVALNEGA PROJEKTA HEI-TRANSFORM

POVZETEK: Vsaka sprememba ureditve rabe nepremične kulturne dediščine v Sloveniji sproža velika vprašanja, ki kažejo na njeno izjemno vlogo in pomen za razvoj prostora. Še posebej se to odraža v lokalnih okoljih, ki so posebej senzibilizirana in navezana na identitetne, kulturne, zgodovinske pomene nepremične kulturne dediščine. Zaradi občutljivosti procesov upravljanja z nepremično kulturno dediščino, ki lahko ob morebitnih napačnih ukrepih močno vplivajo na razvoj kraja in zmanjšajo kakovost življenja v skupnosti, je treba načrtovane spremembe v ravnanju s kulturno dediščino temeljito preveriti med prebivalstvom. Kljub temu, da informacije, pridobljene med raziskavami javnega mnenja, prinašajo številna mnenja in stališča o načinih urejanja nepremične kulturne dediščine, pa hkrati razkrivajo tudi nekatere na videz paradoksalne situacije, kjer vprašani hkrati sprejemajo in zavračajo nekatere razvojne usmeritve. Omenjene tematike bodo v prispevku predstavljene prek analize panelne raziskave projekta HEI-TRANSFORM in drugih sekundarnih podatkov.

KLJUČNE BESEDE: javno mnenje, nepremična kulturna dediščina, populizem, trajnostni razvoj, projekt HEI-TRANSFORM

SAMO PAVLIN
Fakulteta za družbene vede, Univerza v Ljubljani

ZAUPANJE V VIRTUALNI VISOKOŠOLSKI PROSTOR?

POVZETEK: Tradicionalno univerze in visokošolski sistemi vplivajo na številne družbene procese. Med drugim pripravljajo mlade na osebno rast, delo in aktivno državljanstvo ter skrbijo za nastajanje inovacijskega in podjetniškega potenciala v lokalnem okolju. Na ta način v zelo različnih socialnih kontekstih preko povezovanja poučevanja in raziskovanja predstavljajo pomemben katalizator znanja, norm in vrednot. V zadnjih letih pa so nove tehnologije številne visokošolske aktivnosti prestavile v virtualni prostor. Koncepti kot so virtualno učenje, virtualni sestanki, virtualna realnost ali virtualni način dela, nas opozarjajo, da številne visokošolske aktivnosti ostajajo v »resničnem« fizičnem prostoru vedno bolj omejeno. Kaj pomeni teza, da se lahko posameznik in družba več in bolje nauči z uporabo multimedijskih pristopov, če pa se družbeni subjekti rezultatov svojega dela ne morejo dotakniti ali jih doživeti v realnem socialnem kontekstu? Kaj se takrat zgodi z »zaupanjem«, ki je med drugim povezan s pričakovanjem, da bo »nekdo« deloval na predvidljiv način, da bo sposoben opraviti določeno nalogo, da bo resnicoljuben in zanesljiv. Prispevek bo v tem kontekstu predstavil in problematiziral tipologije zaupanja v odnosu do virtualnega visokošolskega prostora in »sodobnih« pristopov k poučevanju.

KLJUČNE BESEDE: virtualni prostor, visoko šolstvo, zaupanje, učenje, poučevanje

DOMEN ŽALAC
Fakulteta za družbene vede, Univerza v Ljubljani

LIMINALNI PROSTORI KOT TEHNOLOGIJE MOČI: DRUŽBENOPOLITIČNE DINAMIKE AZILNIH CENTROV V KONTEKSTU POPULIZMA IN NEZAUPANJA V ZNANOST

POVZETEK: Prispevek raziskuje konceptualizacijo azilnih centrov kot liminalnih prostorov v sociološkem okviru prostora in migracij. Azilni centri, ki pogosto veljajo zgolj za prehodne ne-prostore, so ključni v družbenih procesih vključevanja in izključevanja ter krepijo delitev med »znotraj« in »zunaj«, vse od makro do mikro družbene ravni delovanja. Ti centri utelešajo liminalnost, saj predstavljajo prag ne le geografsko, temveč tudi družbenopolitično, kjer posamezniki obstajajo v stanju suspendiranega prehoda. Ta prispevek raziskuje, kako ti prostori delujejo kot tehnologije moči – z nadzorom, arhitekturnim oblikovanjem in pravnimi okviri –, ki urejajo in nadzorujejo izkušnje migrantov

V nadaljevanju preučimo vlogo teh liminalnih prostorov v kontekstu naraščajočega populizma in z njim povezanega nezaupanja v znanstveni diskurz. Populistična retorika izkorišča dvoumnost in prehodno naravo azilnih centrov, da bi okrepila delitev in skepso tako do migrantov kot do znanstvenega znanja na področju migracijskih politik. Z manipulacijo javnega dojemanja teh prostorov lahko populizem učinkovito spodkoplje zaupanje v politiko in znanstvena priporočila v zvezi z upravljanjem migracij in človekovimi pravicami.

S pregledom teoretičnih okvirov in empiričnih dokazov prispevek trdi, da razumevanje azilnih centrov kot liminalnih prostorov omogoča globlji vpogled v njihovo vlogo v sodobni družbeno prostorski in politični dinamiki. Kajti ali pomeni prehod neprostorov/nekrajev k nujni getoizaciji, ali je pač ta že sama na sebi prisotna v kolikor imamo opravka z depreviligiranimi in ranljivimi družbenimi skupinami migrantov? Prispevek se zaključi s političnimi priporočili, ki obravnavajo izzive te dinamike in se zavzemajo za znanstveno utemeljen pristop k migracijam, ki spoštuje človekove pravice in spodbuja socialno vključenost.

KLJUČNE BESEDE: liminalni prostori, azilni centri, tehnologije moči, populizem, nezaupanje v znanost, prostorska sociologija.

BARBARA ZAGORC
doktorska študentka, UL FF

DVE PRIPOVEDI O REKONSTRUKCIJI PEOPLE'S PARK

POVZETEK: Pripovedovanje zgodb je osrednjega pomena pri praksah načrtovanja prostora. Zgodbe pripovedujejo tako dominantne kot marginalizirane družbene skupine, pri čemer se reflektirajo oblastna razmerja v družbi. Ta razmerja oblikujejo, katere zgodbe so povedane, slišane in imajo težo, kar je ključno pri razumevanju konfliktov v sklopu načrtovanja prostora.

Prispevek se osredotoča na prostor People's Park v ameriškem mestu Berkeley, ki ima bogato zgodovino družbenih gibanj ter odpora. Leta 2018 je Univerza v Kaliforniji, Berkeley, napovedala načrte za rekonstrukcijo parka, kar je sprožilo različne odzive. V prispevku analiziram, prvič, kako univerza strateško uporablja pripovedovanje zgodb za podporo načrtovanemu projektu, in drugič, uspešnost protipripovedi družbenih skupin, ki univerzitetni pripovedi nasprotujejo.

Prispevek osvetli, kako se skozi pripovedi oblikujejo in izzivajo oblastna razmerja v kontekstu rekonstrukcije prostora, ter poudari pomen pripovedovanja zgodb za doseganje sprememb.

KLJUČNE BESEDE: prostor, pripoved, rekonstrukcija, univerza, protipripoved, odpor, strategija

SEKCIJA EKONOMIJA IN DRUŽBA

BRANKO BEMBIČ
Fakulteta za družbene vede, Univerza v Ljubljani

URŠA GOLOB
Fakulteta za družbene vede, Univerza v Ljubljani

»MI ENOSTAVNO NE MOREMO BITI NOSILEC TAKE TEME«: SINDIKAT V SOOČENJU Z ZELENIM PREHODOM

POVZETEK: Delavke in delavci so osrednji agenti procesov presnove med družbo in naravo, zato so njihove organizacije strateškega pomena za trajnostni prehod kot način preseganja nevzdržnih vzorcev proizvodnje in potrošnje. Sindikati so potencialno pomemben akter trajnostnega prehoda, saj za razliko od nevladnih organizacij, temeljijo na demokratičnih strukturah in predstavljajo delavke *kot* delavke, kar jim hkrati omogoča neposreden dostop do zaposlenih in delovnih mest. Toda značilnost sindikatov je, da so udeleženi v razrednih bojih na dveh ravneh – za realizacijo interesov *(kaj dobimo*) in za politično obliko interesne artikulacije (*za kaj se borimo*). Zgodovinsko so evropski sindikati, ki so se razvili v tesni povezavi z delavskim političnim gibanjem, sčasoma sprejeli delitev na politični in ekonomski boj in se večinoma omejili na slednjega. Vključevanje sindikatov v trajnostni prehod pa zahteva aktivni družbeni boj in močno presega ustaljene organizacijske prakse, kar analiziramo s konceptom *institucionalnega dela*. Na podlagi intervjujev s sindikalnimi predstavniki na nacionalni in sektorski ravni identificiramo tri tipe institucionalnega dela: vzdrževanje, ustvarjanje in prelom. Preliminarni rezultati nakazujejo, da sindikati, ki lahko pričakujejo bodisi pozitivne bodisi negativne učinke trajnostnega prehoda, težijo k vzdrževanju obstoječih institucij. K prelomu se nagibajo sindikati, ki ne pričakujejo neposrednih učinkov trajnostnega prehoda na članstvo, pri čemer je odločilni dejavnik preloma politična usmeritev in angažma vodstva.

KLJUČNE BESEDE: sindikati, zeleni prehod, trajnost, institucionalno delo

RUDI KLANJŠEK
Filozofska fakulteta, Univerza v Mariboru

STANOVANJSKE SKRBI, STRES IN ZDRAVJE MLADIH

POVZETEK: Področje stanovanjske preskrbe in oskrbe prebivalstva je pomembno na več ravneh, a je, tako kot vsa druga, tudi to podvrženo družbenim spremembam, ki naj bi jih v zadnjih desetletjih zaznamovali procesi deinstitucionalizacije, financializacije, fluidizacije in porast tveganja (Baumann, 2002). Kot nakaže Bentleyjeva s sodelavci (2016), je »družba tveganja« (Beck, 1986/1992) pomembno vplivala (in še vpliva) na stanovanjsko preskrbo/oskrbo in stanovanjske politike po vsem svetu.

Pričujoč prispevek, ki bazira na dveh nacionalno reprezentativnih vzorcih mladih (15–29 let) v Sloveniji iz let 2010 in 2020 (ponovljeni presečni podatki), analizira, ali in kako so spremembe na stanovanjskem trgu povzročile povečane stanovanjske skrbi (modelirane kot dejavnik zdravja mladih) in ali je bil ta odnos posredovan s stresom. Obravnavana je tudi vloga materialnega ozadja družin mladih ter vprašanje robustnosti analiziranih odnosov skozi čas, kjer se odpira vprašanje, kako ti družbenoekonomski procesi vplivajo na zaupanje v družbenoekonomski sistem in politiko nasploh.

KLJUČNE BESEDE: stanovanjska problematika, ekonomski položaj, mladi, stres, zdravje.

HELENA KOVAČIČ
Fakulteta za družbene vede, Univerza v Ljubljani

BARBARA LUŽAR
Fakulteta za družbene vede, Univerza v Ljubljani

HAJDEJA IGLIČ
Fakulteta za družbene vede, Univerza v Ljubljani

VLOGA VODJE PRI VODENJU TIMA

POVZETEK: Čeprav teorija vodenja priznava pomen vodje v timu, se raziskave večinoma osredotočajo na različne osebnostne značilnosti vodij ali stile vodenja, manj pozornosti pa posvečajo odnosom, v katere so vodje vpeti. Naša študija je nadgradnja trenutne klasifikacije timskega vodenja in v ospredje postavlja pomen vzorcev povezav, ki sestavljajo osebna omrežja vodij, in njihove vloge znotraj in zunaj timov. Raziskava temelji na podatkih o povezavah med člani timov in njihovimi vodji, opravljena na vzorcu slovenskih in finskih organizacij. Rezultati so pokazali, da se vodje med seboj razlikujejo po značilnostih njihovih omrežij povezav in da ta varianca ni naključno porazdeljena po timih. Na podlagi ugotovitev, predlagamo konceptualizacijo timskega vodenja, kjer različne strukture povezav vodij timov odražajo različne vodstvene vloge.

KLJUČNE BESEDE: vodja, vodenje, tim, vloga, socialno omrežje

TIBOR RUTAR
Filozofska fakulteta, Univerza v Mariboru

ALI PROSTOTRŽNE INSTITUCIJE RES ZMANJŠUJEJO UMORE? PANELNE REGRESIJE NA VZORCU 131 RAZVITIH IN NERAZVITIH DRŽAV, 2000–2021

POVZETEK: V zadnjih 15 letih se je raziskovanje družbenih korelatov prostotržnih institucij močno razširilo z vsesplošno rabo indeksov ekonomske svobode. Toda vsaj ena specifično sociološka tema ostaja relativno neraziskana: vpliv prostih trgov na nasilje v obliki umorov. Obstoječe študije so redke in bremeni jih vrsta metodoloških problemov, kot so enostavni presečni vzorci, raba zgolj agregiranega indeksa ter ignoriranje morebitne heterogenosti učinka in endogenosti med odvisno in neodvisno spremenljivko. V svojem prispevku predstavim nove panelne regresije (z metodo fiksnih učinkov) na vzorcu 131 držav med letoma 2000 in 2021. Ključni novi rezultat, ki se izkaže za odpornega na problem endogenosti v dinamičnih panelnih modelih s sistemsko generalizirano metodo momentov, je da agregatni indeks ekonomske svobode zmanjša umore v nerazvitih državah in jih poveča v razvitih državah. Kar zadeva disagregirani indeks, ugotavljam, da regulatorna skromnost zmanjša umore v obeh tipih držav.

KLJUČNE BESEDE: ekonomska svoboda, stopnja umorov, neoliberalizem, prosti trg, endogenost

OKROGLA MIZA: INTERCHANGING MEDIA AND POLITICS: OPPORTUNITIES FOR AUTHORITARIAN POPULISM

ABSTRACT: As right-wing authoritarian populism increasingly defines world politics, scholars are recognizing its profound impacts on the media sphere. This roundtable explores the relationship between media and authoritarian populism through an analysis encompassing three societal levels: the macro level of media ownership, the meso level of journalistic practices, and the micro level of discourse framing. Focusing on selected European countries (Austria, Croatia, Hungary, Slovenia, and Turkey), at the macro level we investigate how media ownership concentration, changes in ownership structures, gendered ownership constellations and wide ranging legislative overhauls have created fertile ground for the rise and endurance of authoritarian populism. At the meso level, we discuss how populist figures exert political-economic and institutional influence to exacerbate distortion and polarization within the journalistic field, aiming to wield greater control over information dissemination. On the micro level, we examine how exclusionary and divisive ideologies proliferate through media discourse, studying how authoritarian populist leaders frame exclusionary narratives across different media platforms.

KEYWORDS: authoritarian populism, information control, media ownership, journalistic practices, frame analysis

Speakers:
MOJCA PAJNIK, MARLENE RADL, MARKO RIBAĆ, FANNI TOTH, TJAŠA TURNŠEK

Moderation:
MOJCA PAJNIK

SEKCIJA ZA VPRAŠANJE DRUŽBENE BLAGINJE I

URBAN BOLJKA
Inštitut RS za socialno varstvo

ŽANA MARUŠIČ
Inštitut RS za socialno varstvo

TAMARA NARAT
Inštitut RS za socialno varstvo

INDEKS BLAGINJE OTROK V SLOVENIJI

POVZETEK: Prispevek se ukvarja s preučevanjem blaginje otrok. Pri tem je pozornost usmerjena v analizo razlik v doseženi blaginji med različnimi skupinami otrok. Preverja tezo, da so, po zgledu Bronfenbrennerjevih (1994) koncentričnih krogih vpliva okolja na blaginjo otrok, najpomembnejši odnosi na mikro ravni, torej odnosi z družino in vrstniki, ter dejavnosti, v katere so vpeti otroci v prostem času. Podatki, na katerih temelji prispevek, so bili zbrani s pomočjo spletnega anketnega vprašalnika, ki so ga izpolnili učenci osnovnih šol v Sloveniji. Na podlagi njihovih odgovorov je v prispevku predstavljen indeks blaginje otrok po regijah, tipu kraja bivanja, spolu in starostnih skupinah. Izračuni indeksa potrjujejo tezo o pomenu družinskih odnosov za blaginjo otrok, ki jih razumemo kot ključni varovalni dejavnik blaginje otrok. Poleg družinskih odnosov so pomembni še odnosi med prijatelji, v šoli in v soseski ter dejavnosti, ki se jim vsakodnevno posvečajo (gibanje, kulturne dejavnosti, dejavnosti, povezane z IKT).

KLJUČNE BESEDE: otroci, indeks, ranljive skupine

MIRIAM HURTADO MONARRES
Fakulteta za družbene vede, Univerza v Ljubljani

VALENTINA HLEBEC
Fakulteta za družbene vede, Univerza v Ljubljani

ZDENKA ŠADL
Fakulteta za družbene vede, Univerza v Ljubljani

DISKRIMINACIJA STARŠEV OTROK S POSEBNIMI POTREBAMI NA DELOVNEM MESTU

POVZETEK: Oskrbovalne naloge staršev otrok s posebnimi potrebami presegajo tipično starševske, predvsem pa od njih zahtevajo visoko stopnjo koordinacije, časa in predanosti. Zahteve oskrbe lahko vodijo do konflikta z delovnimi obveznostmi. Oskrbovalci so na delovnih mestih pogosto označeni kot manj produktivni, saj naj bi bili zaradi oskrbe preobremenjeni. Posledično v zaposlitvi težko napredujejo in težko obdržijo polno zaposlitev (Heck in Makuc, 2000). Z raziskavo smo želeli ugotoviti, ali starši otrok s posebnimi potrebami zaradi oskrbovalnih obveznosti na delovnem mestu doživljajo diskriminacijo. Izvedli smo 6 intervjujev z delovno aktivnimi starši otrok s posebnimi potrebami. Preliminarni rezultati so pokazali, da so starši s strani nadrejenih in sodelavcev deležni nerazumevanja stanja in potreb njihovih otrok. Več jih je izpostavilo nezmožnost napredovanja zaradi bremena oskrbe in željo po več fleksibilnosti dela, predvsem v smislu dela na domu ali odhoda iz službe, ko to zahteva oskrba.

KLJUČNE BESEDE: neformalni oskrbovalci, diskriminacija, starši, posebne potrebe, otroci

MAJDA ČERNIČ ISTENIČ
Znanstvenoraziskovalni center Slovenske akademije znanosti in umetnosti

USKLAJEVANJE DRUŽINSKEGA IN POKLICNEGA ŽIVLJENJA V KMEČKEM OKOLJU

POVZETEK: O usklajevanju poklicnega in družinskega življenja se v literaturi, političnih dokumentih in medijih že desetletja veliko razpravlja. Družinska kmetija je od samih začetkov ruralnih študij priznana kot posebna entiteta proizvodnje, potrošnje in življenjskega sloga. Vendar življenjski slog družinskih kmetij, vključno z usklajevanjem poklicnega in zasebnega življenja, v političnih in akademskih razpravah, zlasti v Evropi, doslej ni bil deležen velike pozornosti. V okviru teh opažanj prispevek obravnavani rezultate dveh študij o delovnih pogojih na kmetijah v Sloveniji, s poudarkom na usklajevanju dela in družinskega življenja kmetic. Prva temelji na strukturiranih intervjujih s 60 odraslimi člani družinskih kmetij obeh spolov, opravljenih v letih 2018/2019, druga pa na polstrukturiranih intervjujih s 23 kmeti obeh spolov, opravljenih v letih 2021/2022. Rezultati obeh raziskav so presojeni skozi tekoče znanstvene razprave o usklajevanju poklicnega in zasebnega življenja v kontekstu kmetovanja ter obstoječega institucionalnega okvira usklajevanja poklicnega in zasebnega življenja v Evropski Uniji.

KLJUČNE BESEDE: družinske kmetije, kmečke ženske, usklajevanje poklicnega in zasebnega življenja, porodniški/starševski dopust

MINEA RUTAR
Filozofska fakulteta, Univerza v Mariboru

DUŠEVNO ZDRAVJE MLADIH V 21. STOLETJU

POVZETEK: Številni indikatorji nakazujejo na poslabšanje duševnega zdravja in subjektivnega blagostanja mladih po letu 2010 v več državah. Trenutno najbolj uveljavljena družboslovna razlaga tega pojava je vezana na porast uporabe spletnih socialnih omrežij po tem letu. Teorija socialnih omrežij pa je bila v zadnjem času deležna številnih kritik. Ena ključnih težav je, da ne omogoča razumevanja meddržavnih razlik v časovnih trendih duševnega zdravja mladih, ki so vsaj v nekaterih vidikih (npr. trendi samomorilnosti) velike. Namen prispevka je predvsem opisati časovne trende samomorilnosti, zadovoljstva z življenjem in psihološkega blagostanja mladih v državah, za katere obstajajo zanesljivi in primerljivi podatki. V tem delu odgovarjam na vprašanje, kateri indikatorji kažejo na poslabšanje v katerih državah ter katere države kažejo najbolj zaskrbljujoče trende. V drugem delu razpravljam o implikacijah teh raznolikih državnih trendov za trenutne družboslovne hipoteze, razlage in teorije časovnih trendov duševnega zdravja mladih.

KLJUČNE BESEDE: duševno zdravje, subjektivno blagostanje, časovni trendi, meddržavne razlike, socialna omrežja

PANEL:
ANTIGENDERSKA GIBANJA NA OBMOČJU NEKDANJE JUGOSLAVIJE: SLOVENIJA, HRVAŠKA, BOSNA IN HERCEGOVINA TER SRBIJA*

POVZETEK: Antigenderska gibanja proti tako imenovani »teoriji« oziroma »ideologiji spola« so postala globalni fenomen. Označujejo jih nove strategije in načini delovanja v boju proti politikam spolne in seksualne enakosti. Ta panel ponuja vpogled v antigenderska gibanja na področju nekdanje Jugoslavije. Tudi ta prostor v zadnjih letih ni bil osvobojen neokonservativnih kampanj proti reproduktivnim pravicam žensk in pravicam LGBT+ skupnosti, pri čemer so te kampanje organizirane v kontekstu post-socialistične dediščine, ki jo še danes prežemajo vprašanja nacionalizma, retradicionalizacije in rehabilitacije verskih institucij ter travme, povezane z vojnami v devetdesetih.

Avtorice in avtorji se v svojih prispevkih ukvarjajo s pojavi antigenderskih gibanj v državah, ki so nastale na področju bivše Jugoslavije. Pri tem raziskujejo, kako so družbene dinamike, kulturne tradicije in zgodovinske dediščine prepletene z antigenderskimi mobilizacijami, kar prinaša nove vpoglede v cilje, strategije in pristope, ki jih uporabljajo antigenderski aktivisti v tem specifičnem okolju. Panel prav tako pojasnjuje povezave med lokalnimi antigenderskimi mobilizacijami in širšimi mobilizacijami v Evropi ter osvetljuje izmenjave in vplive, ki so oblikovali lokalne antigenderske kampanje.

KLJUČNE BESEDE: anti-gendersko gibanje, »teorija spola«, nacionalizem, retradicionalizacija, post-socializem

* Panel bo potekal v angleškem jeziku.

ROMAN KUHAR
Filozofska fakulteta, Univerza v Ljubljani

ADRIANA ZAHARIJEVIĆ
Inštitut za filozofijo in družbeno teorijo, Univerza v Beogradu

ANTIGENDERSKA GIBANJA NA OBMOČJU NEKDANJE JUGOSLAVIJE – PRIMERJALNA PERSPEKTIVA

POVZETEK: Geopolitika nekdanje Vzhodne Evrope med hladno vojno se je v sodobnem času preobrazila v bojišče intenzivnih neokonservativnih kampanj, kot so antigenderska gibanja. Dogajanje na Poljskem in Madžarskem je doživelo veliko raziskovalne pozornosti, deloma tudi antigenderska gibanja v Sloveniji in na Hrvaškem, preostanek nekdanjega jugoslovanskega prostora pa ostaja relativno neviden, čeprav se tudi tam pojavljajo tovrstna gibanja. Uvodni prispevek pričujočega panela tako ponuja pregledno in primerjalno perspektivno antigenderskih gibanja na področju nekdanje Jugoslavije. Z uporabo primerjalne analize skuša identificirati tako skupne točke kot tudi posebnosti med post-jugoslovanskimi državami, ki imajo isto zgodovinsko ozadje, vendar so od leta 1989 doživele raznolike politične razvojne poti. Post-jugoslovanska regija je še posebej zanimiva, saj jo poleg socialistične zgodovine zaznamuje tudi specifičen prehod v post-socializem. Zaradi dediščine vojn, nacionalizma in militarizma so (ultra)konservativne politike vztrajno oblikovale svojo politično krajino od devetdesetih naprej. V prispevku se zato ukvarjamo z zapleteno prepletenostjo nacionalizma, procesov evropske integracije, post-konfliktnih dinamik in politik enakosti ter razkrivamo kompleksne odnose med temi silami ter pojasnjujemo, kako so ti dejavniki prispevali k širjenju antigenderskih kampanj v post-jugoslovanskem prostoru.

KLJUČNE BESEDE: antigenderska gibanja, post-jugoslovanski prostor, nacionalizem, evropske integracije, politike enakosti, ideologija spola

NINA PERGER
Fakulteta za družbene vede, Univerza v Ljubljani

ROK SMRDELJ
Filozofska fakulteta, Univerza v Ljubljani

»NAJPREJ NAŠI OTROCI, POTEM NAŠ SPOL«: ANTIGENDERSKO GIBANJE V SLOVENIJI

POVZETEK: V tem prispevku analiziramo glavne komponente slovenskega antigenderskega gibanja, ki se je prvič pojavilo leta 2009 v kontekstu reforme Družinskega zakonika. Sprva se je gibanje vedno bolj opiralo na diskurz »teorije spola«, da bi nasprotovalo pravicam LGBTIQ+ oseb, v zadnjem obdobju pa so se cilji antigenderskega gibanja začeli širiti tudi na druga vprašanja, povezana s spolom in spolnostjo (npr. abortus).

V prispevku pojasnjujemo razcepitev gibanja v različne smeri, ki pa se kljub temu nagiba k oscilaciji okoli termina »tradicionalna družina«, pri čemer slednja služi prvenstveno kot metafora za nacionalni obstoj. Objekt družine, postavljen v osrednje mesto antigenderske agende, omogoča združevanje različnih političnih akterjev in (sub)agend. Na ta način se slovensko antigendersko gibanje združuje okoli naslednjih vprašanj: 1) istospolne poroke in posvojitve, 2) reproduktivne pravice in 3) pravice transspolnih oseb. Kljub razcepu v te tri glavne smeri antigenderska agenda ostaja zvesta svoji osnovi, to je varovanju in (ponovnemu) utrjevanju režimov spola in spolnosti. Za dosego tega se antigendersko gibanje opira na oblikovanje svojih zahtev v dveh širših okvirih antiintelektualizma in etno-nacionalizma. Medtem ko prvi predstavlja sredstvo, s katerim antigendersko gibanje delegitimizira vlogo znanosti, drugi reproducira etno-nacionalistično podobo slovenskega naroda.

KLJUČNE BESEDE: antigendersko gibanje, družinski zakonik, tradicionalna družina, reproduktivne pravice, transspolne osebe, teorija spola, Slovenija

TANJA VUČKOVIĆ JUROŠ
Filozofska fakulteta, Univerza v Zagrebu

MAJA GERGORIĆ
Filozofska fakulteta, Univerza v Zagrebu

MOBILIZACIJA MATERNICE: AKTIVIZEM PROTI PRAVICI DO ABORTUSA IN INSTITUCIONALIZACIJA ANTIGENDERSKEGA GIBANJA NA HRVAŠKEM

POVZETEK: V tem prispevku v izhodišče postavljamo aktivizem proti pravici do abortusa na Hrvaškem in skozi to perspektivo analiziramo razvoj institucionalizacije hrvaškega antigenderskega giba nja. Naša analiza kaže, kako so neuspehi mobilizacij proti abortusu v devetdesetih prispevali k večjemu antigenderskemu preobratu v diskurzivnih in mobilizacijskih strategijah versko-konservativnih akterjev med sredino 2000-ih in začetkom 2010-ih. Novi antigenderski akterji so začasno postavili vprašanje splava na stranski tir v korist drugim »lažjim« ciljem. Vendar so se k njemu strateško vrnili, ko so mobilizacije proti spolni vzgoji leta 2012/2013 in zlasti mobilizacije proti istospolnim porokam leta 2013 utrle pot rasti in širitvi hrvaškega antigenderskega gibanja. To gibanje je zdaj institucionalizirano in ima najmočnejšo mobilizacijo na področju nekdanje Jugoslavije. Tako so po uspehih antigenderskega preobrata v hrvaški javni in politični sferi mobilizacije proti abortusu po letu 2014 vstopile v novo fazo proliferacije protestov in diskurza. V tej fazi, v nasprotju z mobilizacijami iz devetdesetih, antigenderski akterji pogosteje uporabljajo splav kot vprašanje za pridobivanje glasov in utrjevanje svojih političnih položajev.

KLJUČNE BESEDE: antigenderska gibanja, abortus, mobilizacijske strategije, istospolne poroke, ideologija spola, Hrvaška

EDMA AJANOVIĆ
University of Continuing Education Krems, Austria

VZPON ANTIGENDERSKIH GIBANJ V BOSNI IN HERCEGOVINI

POVZETEK: V primerjavi z zahodnoevropskimi državami, pa tudi z nekaterimi državami nekdanje Jugoslavije, se je pojav antigenderskih mobilizacij v Bosni in Hercegovini zgodil razmeroma počasi in nedavno. Vendar pa so se od leta 2019, ko je gibanje LGBT+ v Bosni in Hercegovini uspešno organiziralo prvo parado ponosa v državi, antigenderske mobilizacije vse bolj uveljavile tudi v BiH. To ne pomeni, da prej ni bilo napadov na feministične in LGBT+ aktivnosti, vendar se zdi, da se je diskurz, ki nasprotuje politikam enakosti na področju spola in spolnosti, po paradi ponosa 2019 razširil in zdaj vse bolj vključuje tudi antigenderske okvire.

V prispevku analiziramo novo nastajajoče antigenderske mobilizacije v BiH, o katerih še vedno vemo zelo malo, a že lahko izdvojimo nekaj posebnosti primera BiH, zlasti glede tega, kako se vprašanja spola in spolnosti še naprej instrumentalizirajo za »etnopolitiko«, torej stalno poudarjanje etničnih interesov treh »konstitutivnih narodov« BiH – Bošnjakov, Hrvatov in Srbov – ter njihovih političnih delitev. V prispevku analiziramo tudi mednarodno vmeščenost antigenderskih akterjev v Bosni in Hercegovini.

KLJUČNE BESEDE: antigenderska gibanja, LGBT, etnonacionalizem, etnopolitika, Bosna in Hercegovina, parade ponosa, ideologija spola

MILICA RESANOVIĆ
Inštitut za filozofijo in družbeno teorijo, Univerza v Beogradu

MILAN UROŠEVIĆ
Inštitut za filozofijo in družbeno teorijo, Univerza v Beogradu

GAZELA PUDAR DRAŠKO
Inštitut za filozofijo in družbeno teorijo, Univerza v Beogradu

SPOL KOT IGRIŠČE: VZPON IN KREPITEV ANTIGENDERSKE MOBILIZACIJE V SRBIJI

POVZETEK: Cilj tega prispevka je celovita analiza diskurzivnih in mobilizacijskih strategij, ki se uporabljajo v antigenderskih kampanjah v Srbiji, ki so prišel v ospredje političnega boja po letu 2017. Poleg konservativnih intelektualcev, predstavnikov Srbske pravoslavne cerkve in skrajno desničarskih strank in gibanj, ki so sprva bili glavni promotorji antigenderskega gibanja, so v zadnjem obdobju antigenderski diskurz prevzeli tudi spletni aktivisti ter centristični politiki in predstavniki vlade. V analizi izpostavljamo nekaj ključnih momentov v antigenderski mobilizaciji, ki so jo povzročile razprave o izobraževalnem paketu proti spolnemu nasilju, nasprotovanje istospolnim partnerstvom in paradi ponosa, poskusi ukinjanja učbenikov za biologijo, češ da širijo spolno ideologijo, in prizadevanja za vplivanje na jezikovno politiko. V središču naše analize, v katerega postavljamo koncept »kultur zavračanja«, so tudi diskurzivne strategije antigenderskih akterjev v Srbiji, ki so sprva govorili o »homoseksualni ideologiji«, zdaj pa poudarjajo »spolno ideologijo« in ideološko kontekstualizajo spol kot sodobno grožnjo srbskemu narodu. V zaključku naše ugotovitve postavljamo v kontekst antigenderskih gibanj v regiji, vključno z državami nekdanje Jugoslavije in širšim kontekstom Vzhodne Evrope.

KLJUČNE BESEDE: antigenderska gibanja, diskurzivne strategije, ideologija spola, parada ponosa, Srbija

OKROGLA MIZA: PRENOVA UČNEGA NAČRTA ZA SOCIOLOGIJO

POVZETEK: Na letošnjem srečanju SSD bosta moči združili pedagoška sekcija in sekcija za sociologijo edukacije ter predstavili potek prenove učnega načrta za sociologijo v srednjih šolah. Sodobni družbeni izzivi so v prenovo vpisani na različne načine, med drugim tudi skozi skupne cilje kurikularne prenove, kot sta trajnostni razvoj in digitalizacija (ostala področja skupnih ciljev so še jezik, državljanstvo, kultura, umetnost; zdravje in dobrobit ter podjetnost). Poučevanje sociologije se v jedru sooča z vzpostavljanjem znanstvene pozicije do vprašanj, ki so med dijakinjami in dijaki pogosto razumljena zdravorazumsko, zato je bila ena od idej ob nastajanju novega učnega načrta krepitev sodelovanja med znanstveno raziskovalnim delom in šolskim prostorom ter umeščanja sodobnih socioloških spoznanj ob klasične sociološke teorije. Na tem ozadju bomo predstavili izbrane teme iz UN.

V predstavitvah in pogovoru bodo sodelovali predstavnice in predstavnik predmetne kurikularne komisije za sociologijo (katere članici sta tudi moderatorki).

KLJUČNE BESEDE: prenova, kurikulum za sociologijo, trajnostni razvoj, digitalizacija

Sodelujoči_e:
SODELUJOČI_E BODO ZNANI_E NA DOGODKU.

Moderirata:
VERONIKA TAŠNER, ŽIVA KOS

RELIGIOLOŠKA SEKCIJA I

MACA JOGAN
Fakulteta za družbene vede, Univerza v Ljubljani

ČLOVEKOVA PRAVICA DO ŽIVLJENJA PO »RESNICI VERE« IN MIZOGINIJA

POVZETEK: Zgodovinsko dolgotrajna producentka nezaupanja v znanost in izvajalka mnogo-dimenzionalne »politike strahu«, Katoliška cerkev, si ob izgubljanju monopola v obvladovanju ljudi v zadnjih dveh stoletjih prizadeva za »moralno prenovo« družbe z »novo evangelizacijo«. Njeno delovanje v 3. tisočletju temelji na dolgoročni strategiji (izraženi v encikliki Janeza Pavla II. Centesimus annus 1991), v kateri je tradicionalni verski nauk le okvir za »neideološki« družbeni nauk (totalitaristični katolicizem), ta pa se vešče prilagaja spremenljivemu družbenemu okolju. Za učinkovitost nauka, ki ga Cerkev izkorišča za dosego svojega cilja (vračanje »prave morale«) z ustvarjanjem posebne katoliške individualne in skupnostne identitete, je bilo potrebno dopolniti verske razlage z »ne-nevarnimi« družboslovnimi spoznanji, hkrati pa se v vsakdanjem delovanju opirati na politične pridobitve, ki so posledica organiziranih prizadevanj in »nevarne« znanosti. Zato se sedanja Cerkev v lastnem in posrednem delovanju (preko katoliških množičnih organizacij) sklicuje na človekove pravice, posebej na pravico do verske svobode. Prispevek bo obravnaval vprašanje, kako se v imenu te (in z njo povezane druge) svoboščine izraža mizoginija in zastrašuje ženske (zlasti na področju njihovih reproduktivnih pravic).

KLJUČNE BESEDE: Katoliška cerkev, svoboda veroizpovedi, totalitaristični katolicizem, človekove pravice, mizoginija

SREČO DRAGOŠ
Fakulteta za socialno delo, Univerza v Ljubljani.

MORALIZIRANJE

POVZETEK: Moraliziranje – pomemben vidik populizma – se je na Slovenskem dokončno institucionaliziralo v obdobju med prvo in drugo svetovno vojno v zvezi s konceptom t. i. »pravične delavske plače«. Šlo je za dolgoletno polemiko med oficialnim katoliškim teologom Alešem Ušeničnikom in njegovim oponentom, katoliškim intelektualcem Andrejem Gosarjem. Ker je Ušeničnik izhajal iz Marxove delovne teorije vrednosti, hkrati pa zavračal socialno državo, je za odpravo disfunkcij tržnega sistema predvidel integristični »mahničevski« recept, to je moralno (katoliško) prenovo vseh družbenih slojev in sicer od zgoraj navzdol ter pod vodstvom RKC; zato najdemo prvi izdelan načrt kulturne revolucije na Slovenskem prav v Ušeničnikovi *Sociologiji* (1910, str. 518 ss). Gosar je že takrat vedel, da to pelje v fašizem. Danes pa pozabljamo, da je prav institucionalizacija omenjenega Ušeničnikovega pristopa pred drugo vojno in pa današnje spogledovanje z njim glavni razlog za zvezo med neoliberalizmom in RKC.

KLJUČNE BESEDE: pravičnost, socialna država, katolicizem, cerkev, neoliberalizem

MARJAN SMRKE
Fakulteta za družbene vede, Univerza v Ljubljani

UČINKI AFERE RUPNIK NA SLOVENSKE KATOLIČANE

POVZETEK: V razpravi predstavimo nekatere učinke afere teologa in sakralnega umetnika Marka Rupnika na slovenske katoličane. Analiza člankov z desetih katoliških spletnih portalov pokaže pojavljanje devetih tipov odzivov: molka; zanikanja oz. teorije zarote; relativizacije; upravičevanja njegovih vedenj; aktivacije trdnjavske mentalitete; izražanja globokega razočaranja; samokritičnega obžalovanja zaradi neodzivnosti na prva znamenja problema; obtoževanja zaradi sistemske neodzivnosti cerkve; obsodb njegove »protestantske heretičnosti«, z zahtevo po odstranjevanju njegovih del. Nekatere učinke lahko opredelimo kot pokline, nekatere pa kot težje popravljive razpoke na slovenskem katoliškem telesu. Ob tem je morda presenetljivo, da afera ni imela učinka na trajektorijo religijskih statistik (sekularizacijo), ki v Sloveniji od l. 2011 dalje kaže nov trend upadanja. V zaključnem razmisleku afero razumemo kot simptomatično katoliški pojav, ki v znatni meri izhaja iz specifičnega in še vedno problematičnega odnosa RKC do seksualnega.

KLJUČNE BESEDE: Katoliška cerkev, afera Rupnik, sakralna umetnost, sekularizacija

SEKCIJA ZA ŠTUDIJE VSAKDANJEGA ŽIVLJENJA II

MIHA FEHER
študent_ka magistrskega študija sociologije, FDV UL

ODNOS UČITELJIC_EV DO SPOLNIH IN SEKSUALNIH MANJŠIN V OSNOVNIH ŠOLAH

POVZETEK: V sklopu raziskave o odnosu učiteljic_ev do spolnih in seksualnih manjšin v osnovnih šolah je bila na vodstva vseh osnovnih šol v Sloveniji poslana anketa, ki je vključevala vprašalnik o stališčih do spolnih in seksualnih manjšin ter vprašanja o vključevanju tem, povezanih z njimi, v učnem procesu. Skupno se je odzvalo 178 osnovnošolskih učiteljic_ev iz vseh slovenskih regij. Rezultati kažejo, da pozitiven odnos do manjšin najbolj zanesljivo napovedujejo starost, leva politična pripadnost ter občutek zadostne usposobljenosti za naslavljanje teh tem. Pri tem zgolj 12,3 % vprašanih meni, da so prejele_i zadostno usposabljanje za delo z LGBTQIA+ učenkami_ci. Tretjina (33,1 %) učiteljic_ev meni, da bi morale LGBTQIA+ teme biti vključene v šolski kurikul, večina (52,7 %) pa trenutno v poučevanju nikoli ne vključuje teh tem. Navkljub omejitvam raziskave, ugotovitve kažejo na pomembnost prihodnjega naslavljanja teh tem v osnovnošolskem izobraževanju v Sloveniji.

KLJUČNE BESEDE: osnovna šola, učitelji_ce, stališča, spolne manjšine, seksualne manjšine

DORA MATEJAK
Fakulteta za družbene vede, Univerza v Ljubljani

ANDREJA VEZOVNIK
Fakulteta za družbene vede, Univerza v Ljubljani

KMET, OVCA, VOLK: PARADOKSI V ODNOSIH MED ČLOVEKOM IN ŽIVALJO V POGOJIH ANTROPOCENTRIZMA

POVZETEK: Kmetje so v vsakodnevni interakciji ne le z rejnimi živalmi, ampak tudi z divjimi živalmi, ki na različne načine in z različnimi posledicami vplivajo na njihove kmetije in potek kmetovanja. Prispevek poskuša osvetliti odnos človeka, torej kmeta, do domestificirane in divje narave. Pri tem skuša nasloviti ambivalentnost kmetovega odnosa do živali in narave, ki niha med antropocentrično in biocentrično perspektivo. S pomočjo foucaultovskega teoretsko-analitskega aparata vladnosti in iz te tradicije izpeljanega koncepta »zelene vladnosti«, prispevek razvozla omenjeno ambivalenco in zaključi, da je odnos kmeta do živali izrazito antropocentričen, saj ima upravljanje populacije živali primarno ekonomsko dimenzijo. Rejne živali so instrumentalizirane in upravljane kot telesa namenjena produkciji za trg, medtem, ko ima upravljanje s telesi divjih živali predvsem funkcijo zaščite pridelka in domačih živali, ki ustvarjajo dobiček. Prispevek temelji na 26 intervjujih s slovenskimi kmeti in kmeticami.

KLJUČNE BESEDE: kmetje, antropocentrizem, divje živali, rejene živali, zelena vladnost

MLADEN ZOBEC
University of Graz

SOCIALIST MODERNITY BETWEEN POLOG AND SLOVENIA: THE IN-BETWEENNESS OF ALBANIAN MIGRANT CRAFTSMEN

ABSTRACT: Prejudices against Albanians during Yugoslav socialism included their supposed backwardness and excessive traditionalism. The same applied to Albanian migrant businessmen and craftsmen in socialist Slovenia, many of whom owned or worked in private ice-cream and fast-food shops and lived translocal lives between the rural Polog basin in Macedonia and urban parts of Slovenia. Relying on oral history interviews, the paper investigated how Albanian entrepreneurs in socialist Slovenia understood and narrated their migration experience. The argument advanced is two-fold. Firstly, Albanian migrant craftsmen navigated perceptions of backwardness and non-modernity by either resisting them and emphasizing their modernity instead or by affirming traditionalism to subvert these perceptions. Secondly, these diverse responses—interpreted as reflexive reactions to ascribed traditionalism and prescribed modernity—facilitated Albanian migrants in making sense of their in-betweenness. The concepts of tradition and modernity offered a framework for reconciling the changing challenges of socialist modernization and rural family economies back home.

KEYWORDS: migration, translocality, Albanians, Yugoslavia, modernity

JOŽICA ČEHOVIN ZAJC
Fakulteta za družbene vede in Zdravstvena fakulteta, Univerza v Ljubljani

ANA HAFNER
Rudolfovo - Znanstveno in tehnološko središče, Novo mesto

TAHMINEH BORHANI
College of Letters, Arts, and Social Sciences, University of Idaho

PARADOKS MED ZAUPANJEM V ZNANOST IN DOSTOPNIM ZNANJEM: PRIMER ZDRAVSTVENE TEMATIKE

POVZETEK: Evrobarometrove raziskave kažejo na visoko stopnjo zaupanja javnosti v znanstvenike in zdravnike. Znanstveni viri so med pogosto navedenimi ključnimi viri informacij za oblikovanje stališč o pomembnih temah. Sistem odprtega dostopa spodbuja dostopnost do znanstvenega znanja na svetovnem spletu, a sta dostop in razumevanje znanstvenih besedil med laično javnostjo omejena. Na primeru analize dostopnega znanja o izbrani zdravstveni tematiki (eksplorativni pregled literature, dostopne na iskalniku Google Scholar), pokažemo, da so informacije v znanstveni literaturi pomanjkljive, nasprotujoče si, in šibko uporabne za paciente. Po drugi strani pa posamezniki prek spleta najdejo »razumljive in logične« rešitve za lastne zdravstvene probleme, ki jih podajajo laiki ali praktikanti alternativne ali komplementarne medicine. Oboje laikom omejuje opolnomočeno skrb za lastno zdravje in znižuje stopnjo zaupanja v znanost in zdravstvo. Naslavljanje teh vrzeli z izboljšanjem dostopnosti in komunikacije znanosti je ključnega pomena za ohranjanje javnega zaupanja v znanost.

KLJUČNE BESEDE: zaupanje, znanost, zdravstvo, odprti dostop, pregled literature

OKROGLA MIZA: »BALKANSKA MIGRANTSKA POT«: INOVATIVNE METODOLOGIJE IN NOVE INFORMACIJE S TERENA

POVZETEK: Preko periferije na periferiji jugovzhodnega dela Evropske unije že leta vodijo številne poti, ki jih prepoznavamo pod skupnim imenovalcem »Balkanska migrantska pot«. Preko nje »ljudje na poti« uresničujejo avtonomijo migracij in skušajo biti korak pred brutalnim EU mejnim režimom ter s pomočjo uspešnega »Gejma« priti do ciljne destinacije nekje v Globalnem Severu.

Sama pokrajina med Bihačem in Trstom je idealna za politiko »Preprečevanja skozi odvračanje«, saj zaradi redke poseljenosti in zaraščenosti »ljudi na poti« ki jih hrvaška in slovenska policija tja kanalizira, le redkokdo opazi.

Na prvi pogled se tako zdi, da gre za dobro naoljen stroj, ki z ustreznimi politikami, diskurzi in intervencijami skrbi za nemoteno delovanje »EU deportacijskega režima«, a raziskovanje na lokalnem nivoju kaže bolj kompleksno sliko. Prisotne so tudi za prakse, kjer solidarnost, sočutje, gostoljublje, človečnost igrajo pomembno vlogo in gradijo proti-diskurze, ki dominantne postavljajo pod številne vprašaje.

Panel bo predstavil nekatere nove informacije s terena, razglabljal o inovativnih metodah raziskovanja ter ocenil njihov vpliv na preučevanje sodobnih migracij.

KLJUČNE BESEDE: migracije, balkanska pot, metodologije, EU mejni režim, materialna kultura

Sodelujoči_e:
LUCIJA KLUN, JURE GOMBAČ, DEZMOND HAPPY

Moderira:
MARINA LUKŠIČ HACIN

PLENARNO PREDAVANJE:

RUTH WODAK
Lancaster University / University Vienna

"'FORTRESS EUROPE'?! ANALYZING THE 'SHAMELESS NORMALIZATION' OF FAR-RIGHT DISCOURSE ABOUT MIGRATION AND ASYLUM"

ABSTRACT: Much research illustrates that formerly taboo subjects and expressions in mainstream discourse are being accepted more and more ("*normalization*") and have become part and parcel of mainstream politics. Such normalization goes hand in hand with a certain "*shamelessness*": the limits of the sayable are shifting regarding both the frequency of lies and the violating of discourse and politeness conventions – as well as regarding repeated attacks on salient democratic institutions.

Discursive strategies of provocation, blame avoidance, denial, Manichean division, victim-perpetrator reversal as well as eristic argumentation and conspiracy theories dominate official communication, accompanied by ever more nativist nationalism and the racialization of space. For example, normalizing the assessment of migrants and refugees (all labelled as "illegal migrants") as a threat to inner security, a burden on the welfare state and education system must be perceived as an international development – generally instrumentalizing a "politics of fear" and reinforcing a "coarse civility" [rohe Bürgerlichkeit] (@Heitmeyer).

Recent research on the new "migration Pact" of the European Commission substantiates this kind of normalization – I will specifically deal *inter alia* – with some aspects of EU policy papers and the resonance and reactions of the EU Parliament (Sommer, in print). Moreover, "shameless normalization" is currently resulting in the imaginary of a "new normal". I will specifically deal with the imaginary as propagated by the leader of the Austrian far-right party FPÖ as one of many examples.

KEYWORDS: normalization, discourse-historical approach, fallacious appeals to normality and commonsense, securitization, dehumanization

SEKCIJA ZA MEDKULTURNE ŠTUDIJE

SANDRA KONČAN
Znanstveno-raziskovalno središče Koper

POMEN LOKALNIH INTEGRACIJSKIH POBUD ZA USPEŠNO VKLJUČEVANJE PRISELJENCEV IN KREPITEV MEDKULTURNEGA OKOLJA V MESTNI OBČINI KOPER

POVZETEK: Naslavljanje integracijskih izzivov na lokalni ravni je ključno za uspešno medkulturno sobivanje, zato se prispevek osredotoča na analizo obstoječih integracijskih pobud, dobrih praks in ključnih izzivov na območju Mestne občine Koper. Analiza konteksta je bila izvedena v okviru mednarodnega projekta PITCH, namenjenega spodbujanju integracije priseljenih žensk in vzpostavitvi dolgoročnega lokalnega modela vključevanja. Ugotovitve na podlagi fokusnih skupin in pogovorov tako s strokovnjaki oz. strokovnjakinjami kot s priseljenkami kažejo, da so ključne ovire pri uspešni integraciji v Mestni občini Koper a) pomanjkanje informacij o pravicah in dolžnostih ter možnostih vključevanja, b) nezadostno znanje slovenskega jezika in c) pomanjkanje fizičnih prostorov za druženja in medkulturnih dogodkov.

KLJUČNE BESEDE: priseljenke, integracija, lokalna skupnost, vključevanje, Mestna občina Koper

MAJA ZADEL
Znanstveno-raziskovalno središče Koper

UOKVIRJANJE MIGRACIJ IN INTEGRACIJE PRISELJENIH OTROK V ŠOLSKEM OKOLJU: ŠTUDIJE PRIMERA IZ SLOVENSKIH, DANSKIH, ŠPANSKIH IN AVSTRIJSKIH ŠOL

POVZETEK: Če populizem razumemo v širokem smislu razumemo kot politični pristop, ki si prizadeva nagovarjati skrbi »navadnih« ljudi, ki menijo, da uveljavljene politične elite ne upoštevajo njihovih potreb in skrbi, vidimo, da so migracije v političnem in širšem družbenem diskurzu velikokrat uokvirjene s strahom (pred varnostjo državljanov, kulture ipd.). V Evropi že dlje časa obstaja potreba po (tuji) delovni sili in gospodarstva posameznih evropskih držav so odvisna od priseljevanja. Po drugi strani pa tudi globalne okoljske in družbene razmere, ki so produkti neoliberalnega kapitalističnega sistema (ki ga perpetuirajo tudi evropske države), ne ponujajo celovitih rešitev, ampak večinoma le »individualni« pristop s preseljevanjem. Pri tem obstaja široko sprejet diskurz, da so priseljenke in priseljenci vendarle prišli v boljše življenje, kar v »popularnem« diskurzu predpostavlja »hvaležnost« in navdušeno sprejemanje nove kulture. V prispevku bodo predstavljeni, diskurzi (populističnimi ali ne), s katerimi šolski delavci uokvirjajo integracijo priseljenih otrok. Rezultati izhajajo iz raziskave študij primera, v kateri so bili opravljeni intervjuji s šolskimi delavci v šestih šolah v Sloveniji ter šolah na Danskem, Španiji in Avstriji.

KLJUČNE BESEDE: priseljevanje, otroci, šola, družina, neoliberalizem

DAMIR JOSIPOVIČ
Inštitut za narodnostna vprašanja, Ljubljana

MOŽNOSTI ZAŠČITE MANJŠIN V LUČI SPREJEMA ZAKONA O URESNIČEVANJU KULTURNIH PRAVIC PRIPADNIKOV NARODNIH SKUPNOSTI NARODOV NEKDANJE SFRJ V REPUBLIKI SLOVENIJI – PREDLOGI ZA NADGRADNJO

POVZETEK: Prispevek se ukvarja z vprašanjem zaščite manjšin v Sloveniji in ugotavlja principe, po katerih posameznim manjšinam pravna zaščita pripada. Avtor analizira potencial za spremembe v statusu manjšin v luči nedavnega sprejema Zakona o uresničevanju kulturnih pravic pripadnikov narodnih skupnosti narodov nekdanje SFRJ v Republiki Sloveniji. Slednji ureja kulturne pravice šestih manjšin: Albancev, Bošnjakov, Črnogorcev, Hrvatov, Makedoncev in Srbov. V prispevku je opredeljen koncept te zakonske zaščite komparativno z obstoječo ureditvijo. Razlike med statusom posameznih manjšin v Sloveniji so zelo velike. Poleg teh se postavlja vprašanje obravnave nekdaj številčnih manjšin (Čehi, Slovaki, Rusini, Poljaki itd.), o katerih sta podatke zbirala tako jugoslovanski zvezni kot slovenski republiški statistični urad. Prispevek posebno pozornost namenja tudi vprašanju manjšin, ki so se v takšni ali drugačni meri oblikovale po razpadu Jugoslavije in osamosvojitvi Slovenije.

KLJUČNE BESEDE: zaščita manjšin, etnične manjšine, jugoslovanski narodi, nove manjšine, Slovenija

ALMEDINA LOZIĆ
Znanstveno-raziskovalno središče Koper

ODSOTNOST ETNIČNIH MANJŠIN IZ NEKDANJE JUGOSLAVIJE V MEDIJSKEM IN JAVNEM DISKURZU

POVZETEK: Medijske podobe in javni diskurz o etničnih manjšinah iz držav nekdanje Jugoslavije odražajo neenako razmerje moči med njimi in večinskim prebivalstvom ter med Zahodom in Balkanom. Obenem se ta razmerja moči utrjujejo skozi medijske podobe in javni diskurz; lahko pa se utrjujejo tudi prek odsotnosti. Etnične manjšine so praviloma prikazane kot grožnja/nezaželeni ali žrtve, nižje izobraženi in usposobljeni ter nasploh kot »Drugi in drugačni«. Pomanjkanje podob, ki prikazujejo pripadnike teh manjšin v raznovrstnih vlogah kot druge državljane in ne primarno skozi etnično identiteto, omejuje njihovo humanizacijo ter družbeno, politično in kulturno delovanje ter vključenost. Prikazovanje pripadnikov etničnih manjšin v raznovrstnih vlogah se večinoma omejuje na javne osebe. V teh primerih se pojavlja drugačna vrsta odsotnosti. Omemba njihove etnične pripadnosti je pogosto popolnoma odsotna. Ti posamezniki so tako predstavljeni kot pripadniki večinskega prebivalstva, s čimer se zanika vpliv identitete na njihove izkušnje, meje med večinskim prebivalstvom in etničnimi manjšinami pa se dodatno poglabljajo.

KLJUČNE BESEDE: etnične manjšine iz bivše Jugoslavije, medijska reprezentacija in javni diskurz, odsotnost, javne osebnosti

SEKCIJA ZA VPRAŠANJE DRUŽBENE BLAGINJE II

ANA JAGODIC
Fakulteta za družbene vede, Univerza v Ljubljani

SAMO UHAN
Fakulteta za družbene vede, Univerza v Ljubljani

ANALIZA ODNOSA DO NAJEMA JAVNIH STANOVANJ

POVZETEK: Stanovanjski trg se vse bolj kaže kot eno izmed osrednjih področij ohranjanja in ustvarjanja družbenih neenakosti. Za Slovenijo je značilna visoka stopnja lastništva nepremičnin, ki ga značilnosti stanovanjske oskrbe vzpostavljajo kot najvarnejšo rešitev stanovanjskega vprašanja. Študije pa nakazujejo percepcijo drugih načinov reševanja stanovanjskega vprašanja kot začasnih ali slabših. Zasebni najemni trg je v Sloveniji slabo reguliran, javnih najemnih stanovanj primanjkuje, a se v zadnjih letih njihova gradnja krepi. Namen prispevka je proučiti odnos prebivalk_cev do najema javnih stanovanj. Prispevek temelji na preliminarnih rezultatih raziskave »Stanovanjska oskrba v Sloveniji: družboslovna anketa o stanju in trendih«, izvedene na reprezentativnem vzorcu. Analiza zajema splošne percepcije javnega najema stanovanj, primerjavo odnosa do javnega najema z različnimi alternativami (drugimi oblikami najema in lastništva) ter razloge za morebiten negativen odnos do najema javnih stanovanj.

KLJUČNE BESEDE: javni najem, stanovanja, stanovanjska oskrba, anketna raziskava

MITJA HAFNER FINK
Fakulteta za družbene vede, Univerza v Ljubljani

SAMO UHAN
Fakulteta za družbene vede, Univerza v Ljubljani

DEJAVNIKI BIVALNIH PREFERENC PREBIVALCEV SLOVENIJE

POVZETEK: Na podlagi podatkov raziskav Slovensko javno mnenje so raziskovalci ugotavljali močno identifikacijo prebivalcev Slovenije s podeželjem in tradicionalnim načinom življenja, ki se je kazala kot želja po bivanju v hišici z vrtom. Na podlagi podatkov najnovejše raziskave v okviru CRP 2023 »Stanovanjska oskrba v Sloveniji - družboslovna anketa o stanju in trendih« (zbiranje podatkov je potekalo v času od februarja 2024 do konca maja 2024) ugotavljamo, ali je takšna preferenca še vedno pomembno prisotna. Ob tem želimo odgovoriti na vprašanje, katere vrste dejavnikov teh preferenc so pomembnejše, ali so to vrednote, ali socio-ekonomski položaj posameznika. Bivalne preference prebivalcev Slovenije namreč nekateri avtorji povezujejo s prevladovanjem materialističnih vrednot, ki utrjujejo tradicionalne bivalne preference nasprotne urbanemu načinu življenja (npr. Uršič, 2015). Hkrati pa iste raziskave kažejo na majhen vpliv socio-ekonomskega položaja na bivalne preference. Zanima nas, ali najnovejši podatki potrjujejo takšne ugotovitve preteklih raziskav, ali je v tem pogledu prišlo do kakšnih sprememb.

KLJUČNE BESEDE: bivalne preference, vrednote, socio-ekonomski položaj, Slovenija, anketa

LILJANA RIHTER
Fakulteta za socialno delo, Univerza v Ljubljani

TAMARA RAPE ŽIBERNA
Fakulteta za socialno delo, Univerza v Ljubljani

TATJANA RAKAR
Fakulteta za socialno delo, Univerza v Ljubljani

POMEN NEVLADNIH ORGANIZACIJ NA PODROČJU SOCIALNEGA VARSTVA PRI ZAGOTAVLJANJU JAVNIH STORITEV RANLJIVIM SKUPINAM

POVZETEK: Na potrebe ranljivih skupin prebivalstva na področju socialnega varstva poleg države v pomembnem deležu odgovarjajo tudi nevladne organizacije (NVO). V prispevku predstavljamo ugotovitve kombinirane kvalitativno-kvantitativne raziskave, izvedene v okviru projekta CRP Potencial nevladnih organizacij za naslavljanje potreb lokalnih skupnosti (2022–2023). Ugotovitve kažejo, da NVO izvajajo velik delež vseh javnih socialnovarstvenih programov (namenjeno jim je več kot dve tretjini finančnih sredstev v okviru javnih razpisov za izvajanje socialnovarstvenih programov). Potrebe po zagotavljanju storitev NVO se kažejo predvsem na področju skrbi za otroke in mladostnike, starejše, družine in duševnega zdravja. Pri tem izstopajo podeželska okolja s finančnimi, kadrovskimi in prostorskimi izzivi ter različno podporo občin. Na teh področjih je zaradi velikih potreb nujno vzpostaviti partnerski in komplementarni odnos med državo, občinami in nevladnim sektorjem.

KLJUČNE BESEDE: javni socialnovarstveni programi, javne storitve, nevladne organizacije, potrebe, lokalne skupnosti

DUNJA DOBAJA
Inštitut za novejšo zgodovino, Ljubljana

POLITIKE PRETEKLOSTI – DAVČNA ZAKONODAJA V SOCIALISTIČNI SLOVENIJI

POVZETEK: Prispevek predstavi razvoj in značilnosti davčne zakonodaje v obdobju, ko je težišče nove gospodarske politike temeljilo na upočasnitvi hitrejšega razvoja bazične industrije in elektrogospodarstva ter na uskladitvi njunega razvoja z razvojem ostalih gospodarskih panog. Naraščanje proizvodnje in delovne storilnosti bi dvignilo življenjsko raven, uravnotežilo plačilno bilanco, stabiliziralo trg in povečalo sredstva za hitrejši razvoj gospodarsko nerazvitih republik.

Prispevek ugotavlja, da je uresničevanje omenjenih načel v praksi odkrilo težave. Prebivalstvo je bilo nezadovoljno z nizkim standardom, protestiralo je proti novemu plačilnemu sistemu in tarifni politiki. Vodilni gospodarstveniki, nižja partijska vodstva in tudi ekonomisti so bili nezadovoljni zaradi prevelike finančne obremenitve Slovenije. Dokazovali so, da je Slovenija zaradi prevelike obdavčitve preobremenjena in sredstvo za hitrejši ekonomski razvoj ostalih republik.

KLJUČNE BESEDE: davki, finančna politika, življenjski standard, zakonodaja, Slovenija

OKROGLA MIZA: AGON(IJA) V BORILNICI

POVZETEK: Kot je poudarjeno v najavi letošnjega srečanja, živimo v času polikriz. Še pred izbruhom obeh vojn, ki trenutno soustvarjata krizo, ki dobiva usodne globalne razsežnosti, je svet pretreslo širjenje koronavirusa, ki so ga stroka, politika in mediji malodane po vsem svetu predstavljali kot – ponekod *de facto*, drugod *de iure* – izredne razmere. Ožji nabor snovalcev in udeležencev serije okroglih miz *Agon(ija) epidemije*, ki je potekala leta 2022 in se leta 2023 uvrstila med finaliste izbora za priznanje Prometej znanosti, bo razpravljal o tem, kaj izredne razmere oziroma politika izrednih razmer pomenijo za verodostojno znanstveno razpravo, zakaj je ozko interpretiranje nezaupanja v znanost kot posledice političnega populizma problematično in kaj heterodoksni, a ne populistični projekti, kot je bila *Agon(ija) epidemije*, pomenijo za politiko izrednih razmer.

Snovalce *Agon(ije) epidemije* bova zastopala doc. dr. Polona Petek (UL AGRFT) in izr. prof. Andrej Lukšič (UL FDV), ki se nama bo v pogovoru pridružilo nekaj udeležencev Agon(ije) epidemije z različnih področij znanstvenega ali strokovnega delovanja.

KLJUČNE BESEDE: epidemija kot politična odločitev (izredne razmere), sekuratizacija, heterodoksija, dialog, komuniciranje znanosti

Sodelujoči_e:
SANDRA BAŠIĆ HRVATIN, IVAN ERŽEN, TOMAŽ MASTNAK, MATJAŽ ZWITTER, POLONA PETEK, ANDREJ LUKŠIČ

Moderirata:
POLONA PETEK, **ANDREJ LUKŠIČ**

JEZIKOVNA SEKCIJA

MONIKA KALIN GOLOB
Fakulteta za družbene vede, Univerza v Ljubljani

ALEKSANDRA KANJUO MRČELA
Fakulteta za družbene vede, Univerza v Ljubljani

JASNA MIKIĆ LJUBI
Fakulteta za družbene vede, Univerza v Ljubljani

BESEDIŠČE MED STROKO IN POPULIZMOM: FEMINISTKA KOT TERMIN ALI PSOVKA?

POVZETEK: Sociološka in druga družboslovna strokovna poimenovanja pogosteje kot termini drugih znanosti najdejo pot v nestrokovna besedila. Prek rabe v medijih postanejo v splošni rabi del vsakdanjega besedišča in pogosto razširijo oz. spremenijo prvotni strokovni pomen. Spreminja se tudi njihova stilna zaznamovanost: pogosto dobijo slabšalno konotacijo. Pojav ni nov, psihiatrična stroka je na primer zaradi pejorativne rabe v vsakdanjem jeziku spremenila poimenovanja bolezenskih stanj, kot so *idiotizem*, *imbecilnost* ipd.; vemo, da se pravo izogiba poimenovanj za osebe, ki pomensko nosijo družbeno nezaželena dejanja (npr. *morilec*, *posiljevalec*).

S poročanjem o tematiki enakosti spolov ter ob hkratni ideološki in nestrpni razpravi na družbenih omrežjih o t. i. teoriji spola postajajo v splošni rabi tudi izrazi s področja sociologije (spolov) obremenjeni s konotacijami. Nedavne razprave o razumevanju izraza *feministka* tipično kažejo na neskladje med strokovno in splošno rabo. Namesto strokovnega gneva je treba razmisliti, ali so taki izrazi postali za stroko neustrezni, saj jim je splošna raba nadela konotacije. Po terminološki teoriji morajo namreč strokovni izrazi izpolnjevati mdr. načelo čustvene nezaznamovanosti.

KLJUČNE BESEDE: terminologija, splošna raba, korpusna analiza, feministka, posegi v terminologijo

SAMO KROPIVNIK
Fakulteta za družbene vede, Univerza v Ljubljani

MONIKA KALIN GOLOB
Fakulteta za družbene vede, Univerza v Ljubljani

MEDIJSKA PREZENTACIJA UMETNE INTELIGENCE V SLOVENIJI 2019–2024

POVZETEK: V prispevku predstavljava okvir, metodologijo in prve obrise rezultatov raziskave o pojavitvi in rabi izraza umetna inteligenca (UI) in njenih aplikacijah v slovenskem medijskem prostoru. Razmeroma novejša besedna zveza je postala razširjena v predvsem po letu 2019, zato je relevantno vprašanje, kako jo avtorji in avtorice kontekstualizirajo (npr. naslovi, izbira besed, stili pisanja, primerjave, umeščanje v tematike, spremljajoče slike), saj vpliva na dojemanje, sprejemanje in odnos do te novosti ter tako posredno tudi na njeno prihodnjo razširjenost in načine uporabe. Medijska prezentacija UI se lahko opira na znanost, sledi zgolj tujim virom, poudarja mnenja »običajnih« ljudi, lahko pomirja ali vznemirja javnost, spodbuja populistične odzive ali stimulira strokovne razprave.

Raziskava temelji na virih in orodjih jezikovnega korpusa Trendi (clarin.si). V orisu prvih rezultatov bova kvantitativno pokazala predvsem, kako se je tema UI uveljavljala v slovenskem medijskem prostoru, v katerih medijih in na katerih področjih (npr. v gospodarskih, znanstvenih in družbenih rubrikah) ter kvalitativno orisala značilnosti naslovov objav v tem času.

KLJUČNE BESEDE: umetna inteligenca, mediji, korpusna analiza, Trendi, naslovi

SONJA BEZJAK
Arhiv družboslovnih podatkov, Fakulteta za družbene vede, Univerza v Ljubljani

MATEJA JEMEC TOMAZIN
Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša, ZRC SAZU

TERMINOLOŠKI SLOVAR ODPRTE ZNANOSTI V SLOVENSKEM JEZIKU

POVZETEK: Gibanje za odprti dostop do znanstvenih rezultatov s čim manj omejitvami se je začelo konec 20. stoletja. Rezultati prizadevanj se kažejo tudi v sprejeti zakonodaji na evropski in nacionalni ravni. Zakon o znanstvenoraziskovalni in inovacijski dejavnosti (ZZrID), ki velja od 1. 1. 2022, je pomembno posegel v raziskovalni vsakdan, povzročil pa je tudi terminološka vprašanja in negotovosti.

Ob pripravi priročnika o odprti znanosti v okviru projekta SPOZNAJ smo ugotovili, da obstajajo velike razlike v razumevanju temeljnih pojmov. Pripravili smo nabor terminov, ki ga je pregledala in dopolnila terminološka skupina vozlišča RDA. Sledilo je delo v ožji skupini, ki so jo sestavljale Mateja Jemec Tomazin, ZRC SAZU, ter Sonja Bezjak in Irena Vipavc Brvar, ADP. Rezultat sodelovanja je 89 slovarskih sestavkov, ki nudijo prvo terminološko pomoč, skupina pa bo svoje delo nadaljevala, saj se z razvojem področja pojavljajo novi pojmi, za katere je treba poiskati najprimernejše slovenske termine.

KLJUČNE BESEDE: odprta znanost, terminološki slovar, terminološki dogovor, terminološka načela, slovenščina

TINA LENGAR VEROVNIK
Fakulteta za družbene vede, Univerza v Ljubljani in
Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša, ZRC SAZU

PRENOVA PRAVOPISNEGA PRIROČNIKA IN OBČANSKA ZNANOST

POVZETEK: Na spletišču Fran v zadnjih letih nastaja prenovljen pravopisni priročnik. Rastoči pravopisni slovar *ePravopis* letno dobiva prirastek gesel, v zbirki *Pravopis 8.0* pa se od decembra 2019 dalje postopoma objavljajo posodobljena oziroma na novo zasnovana poglavja pravopisnih pravil. Pravopisna komisija pri SAZU in ZRC SAZU se je že ob načrtovanju procesa prenove zavezala, da bo prve čistopise vseh poglavij dala v javno razpravo in šele nato sprejela dokončno oblikovana poglavja. Domače in tuje izkušnje namreč kažejo, da je pravopis kot družbena praksa zelo vpet v sociokulturno in politično življenje jezikovne skupnosti – vključujoča javna razprava v fazi oblikovanja jezikovnih sprememb ter izčrpno informiranje in utemeljevanje pa povečajo možnosti za njihovo implementacijo. Komisija si tudi sicer prizadeva različnim javnostim omogočati sprotno in aktivno spremljanje procesa priprave prenovljenih pravopisnih pravil. V prispevku bodo tako predstavljeni elementi vključevanja občanske znanosti v proces prenavljanja oziroma spreminjanja pravopisne kodifikacije.

KLJUČNE BESEDE: jezikovna kodifikacija, pravopisna pravila, jezikovne spremembe, javna razprava, občanska znanost

RELIGIOLOŠKA SEKCIJA II

JOCHEN TÖPFER
Otto-von-Guericke-Universität Magdeburg, Fakultät für Humanwissenschaften, Institut II, Bereich Soziologie, *and* Freie Universität Berlin, Osteuropa-Institut, Bereich Soziologie

WHY DO MANY MEMBERS LEAVE THE CATHOLIC CHURCH? AND WHY NOT? – FINDINGS OF A MIXED-METHOD-STUDY IN MAGDEBURG (GERMANY)

ABSTRACT: Secularization in Germany has progressed especially in its Eastern part. Currently, less than 15% of the population in the state of Saxony-Anhalt belong to one of the two major Christian churches or to another religious community. Processes of change in the area of religion that are widespread throughout Europe are becoming increasingly visible here, and in an existential way. With the mass resignations from the two churches, they seem to be caught in a spiral of decreasing social relevance. While there are already quantitative studies on reason for people leaving the church, the project applied a qualitative, open approach to examine the personal causes in the framework of a mixed-method study. The field study was conducted in the parish of St. Sebastian in the center of Magdeburg, the parish of the main Catholic church in the city, and the seat of the Bishop of Magdeburg. The project generated three types of attitudes on why leaving the church (the equality-oriented / the communicational, personal type / the church-oriented, disappointed believer), and six types on why (still) being a member (the value-oriented type / the diversity-conscious / the locally anchored / the far-sighted musician / the inner spiritual person / the younger mystic). The project dives into the mental structure of a Catholic community (perceiving itself to be) in danger of extinction.

KEYWORDS: Roman-Catholic Church, mixed-methods, Magdeburg, local community, attitudes (towards membership)

IGOR JUREKOVIČ
Filozofska fakulteta, Univerza v Ljubljani

ORISI KARIZMATIČNEGA KRŠČANSTVA V SLOVENIJI

POVZETEK: Karizmatično krščanstvo je znanstveni označevalec krščanskih cerkva in gibanj, med katere štejemo tri poglavitne skupnosti: klasične binkoštnike, karizmatično prenovo v zgodovinskih krščanskih cerkvah, ter samostojne neokarizmatične skupnosti. Izjemni raznolikosti navkljub jih združuje osrednji pomen izkustva t.i. izliva Svetega Duha, ki se praviloma manifestira v obliki karizem ali t.i. darov Svetega Duha. S sociološkega vidika je karizmatično krščanstvo med najpomembnejšimi religijskimi pojavi, saj je v dobrih stotih letih pridobilo okoli 700 milijonov pripadnikov, zaradi česar velja za najhitreje rastočo religijsko gibanje v zgodovini človeštva. V pričujočem prispevku bom predstavil nekatere rezultate pionirske raziskave karizmatičnega krščanstva v Sloveniji, ki je zajemala opazovanja z udeležbo, kvalitativne intervjuje s predstavniki in pripadniki skupnosti ter izvedbo anketnega vprašalnika. V prispevku se bom osredotočil na ključne družbene, religiološke in teološke poteze treh karizmatičnih skupnosti: binkoštne cerkve, katoliške karizmatične prenove ter neokarizmatične skupnosti Krščanski center. Zaključil bom z opredelitvijo ključnih socioloških iztočnic preučevanja karizmatičnega krščanstva pri nas.

KLJUČNE BESEDE: karizmatično krščanstvo, religija, Slovenija, binkoštniki, karizmatična prenova, neokarizmatične skupnosti

BLAŽ LENARČIČ
Znanstveno-raziskovalno središče Koper

PRISOTNOST POSAMEZNIKOV V SODOBNI DRUŽBI: UPORABA IKT V KONTEKSTU RELIGIJSKIH OBREDOV

POVZETEK: V primerjavi s prejšnjimi družbenimi oblikami je specifičnost sodobnih odnosov in procesov v tem, da digitalne tehnologije omogočajo časovno in prostorsko neodvisno delovanje. V praksi se to kaže kot povezovanje akterjev v nove prostorsko-časovne kombinacije, ki presegajo fizične in časovne omejitve. Takšno potencialno neomejeno povezovanje akterjev med drugim postavlja v ospredje interakcijo in ne več fizično bližino. Ena pomembnejših sprememb v sodobni družbi, na kateri temelji ta prispevek, je dejstvo, da se je z uporabo digitalnih tehnologij definicija posameznikove prisotnosti ločila od njegove (fizične) lokacije in se nanaša na njegovo socialno omrežje. Tovrstne tehnologije namreč s svojo funkcionalno logiko omogoča dejanja, ki niso odvisna od določenega prostora in časa, in posledično uvajajo vmesne možnosti. Na takšnih izhodiščih bo v prispevku na primeru verskih obredov katoliške skupnosti predstavljen premislek koncepta prisotnosti posameznikov.

KLJUČNE BESEDE: informacijsko-komunimacijske tehnologije, religijski obredi, prisotnost, fizična bližina, socialno omrežje

IGOR BAHOVEC
Teološka fakulteta, Univerza v Ljubljani in
Inštitut za razvojne in strateške analize

RICHARD DAWKINS, ATEIZEM IN KULTURNO KRŠČANSTVO: KOMPLEKSNOST ODNOSA MED POGLEDI NA SVET, KULTURO IN CIVILIZACIJO

POVZETEK: Aprila letos je v intervjuju pomemben ateistični mislec Richard Dawkins izjavil, da je kulturni kristjan. Dawkins ni prvi med ateisti, ki so se v zadnjem času opredelili podobno; omenimo še Toma Holland in Ayaan Hirsi Ali. Zdi se, da vsi v ospredje postavljajo družbeno vlogo krščanstva, glede osebnega verovanja pa ostajajo skeptični. Kako razumeti ta obrat? Pri tem je zlasti zanimiva njihova trditev, da zahodna civilizacija brez (kulturnega) krščanstva ne more ustrezno odgovoriti na izzive sodobnega trka med civilizacijami in na nekatere izzive znotraj zahodne civilizacije.

V prvem delu prispevka podajamo bistvene razloge, ki jih omenjeni in drugi avtorji podajajo za spremembo njihovih pogledov na svet in zakaj polagajo upanje v kulturno krščanstvo? V nadaljevanju bomo pokazali na drugačne vire kulturnega krščanstva, denimo kristjanov, ki v krščanstvu poudarjajo družbeno-kulturno razsežnost ne da bi jo povezovali z izkušnjo osebne vere. Zastaviti si je treba tudi širše vprašanje odnosa med pogledi na svet , ateizmom ali religioznim verovanjem, in sodobno zahodno civilizacijo. V zaključku se kratko ustavimo ob vprašanju potencialnega pomena teh premikov za Slovenijo.

KLJUČNE BESEDE: kulturno krščanstvo, ateizem, zahodna civilizacija, odnos med pogledi na svet in kulturo, sekularizacija

SEKCIJA ZA SOCIOLOGIJO POLITIKE IN DRUŽBE II

BLAŽ VREČKO ILC
Fakulteta za družbene vede, Univerza v Ljubljani

SODOBNE AVTORITARNE TENDENCE OBLASTI IN ZNANOSTI TER NEZAUPANJE V DRŽAVLJANE

POVZETEK: Prispevek želi na primeru pandemije COVID-19 in njenega naslavljanja v okviru liberalno-demokratičnih ureditev z analitičnim okvirom avtokratizacije in navezujoč se na konstitutivno napetost med kapitalistično akumulacijo ter biopolitiko v sodobnem (post?)neoliberalnem kapitalizmu nasloviti pogostokrat zanemarjeni sestri dvojčici fenomenov populizma in nezaupanja v znanost. Osredotoča se namreč na avtoritarne politike, prakse in diskurze liberalno-demokratičnih ureditev in same znanosti ter nezaupanja v državljane v okviru soočanja s pandemijo. Te bo prispevek poskušal analizirati v razmerju do populističnih uporov in nezaupanja v znanost ter jih umestiti v širši kontekst vprašljive tendence sodobnih političnih oblasti v okviru kriz, da zapirajo prostor sistematični demokratični refleksiji in odzivu na konkretne problematike obstoječe politično-ekonomske in znanstvene ureditve na nacionalni in globalni ravni.

KLJUČNE BESEDE: kapitalizem, biopolitika, polikriza, liberalna demokracija, avtoritarnost

SAMO SMOLE
Fakulteta za družbene vede, Univerza v Ljubljani

POPULIZEM, NEZAUPANJE V ZNANOST IN OBLIKOVANJE POLITIK

POVZETEK: Obstaja populistična težnja po izvajanju politik, ki se zdijo ljudem privlačne, vendar so pogosto v nasprotju s strokovno priporočenimi ukrepi in politikami. Populizem ogroža strokovno oblikovanje politik, saj so populistične politike običajno oblikovane bolj na podlagi osebnih prepričanj in predsodkov populističnih voditeljev, kot pa osnovane na strokovni podlagi. Poleg tega se populisti ponavadi zatekajo k t. i. postresnični politiki, saj stremijo k spodbujanju predsodkov med ciljno skupino svojih potencialnih podpornikov in podpihovanju (kolektivnih) čustev brez upoštevanja dejstev. Vendar pa populisti ne zaničujejo vsega strokovnega znanja na splošno. Populistični politiki se opirajo na strokovno znanje, ki ustreza njihovim ciljem, in spodkopavajo strokovno znanje, ki jim ne ustreza. Podnebne spremembe na primer uokvirjajo in predstavljajo kot kaprico elite, ki naj bi odvračala pozornost od domnevno »pravih« vprašanj (delovna mesta, varnost itd.).

KLJUČNE BESEDE: populizem, oblikovanje politik, politično zaupanje, postresnična politika, populistična mobilizacija

MONIKA LAMOT
Filozofska fakulteta, Univerza v Mariboru

MARUŠA LUBEJ
Filozofska fakulteta, Univerza v Mariboru

ANDREJ KIRBIŠ
Filozofska fakulteta, Univerza v Mariboru

UČINEK POPULIZMA NA CEPLJENJE PROTI COVIDU-19 PREK ZAUPANJA POLITIČNIM INSTITUCIJAM IN ZNANOSTI TER PREPRIČANJ V TEORIJE ZAROTE

POVZETEK: Pretekle študije kažejo, da populizem negativno napoveduje zaupanje v politične in znanstvene institucije ter cepljenje, a se pri tem pogosto ne obravnavajo različne dimenzije populizma. V prispevku smo na reprezentativnem nacionalnem vzorcu Slovencev (N = 1252; 47,2 % moških, povprečna starost = 49,4) uporabili modeliranje strukturnih enačb za preučevanje učinka dveh dimenzij populizma – protimigrantskih stališč in stališč o ljudski suverenosti – na namero cepljenja proti covidu-19. Rezultati kažejo, da protimigrantska stališča zmanjšujejo namero cepljenja prek zmanjšanega zaupanja v znanost in povečanih prepričanj v teorije zarote. Tudi stališča o ljudski suverenosti zmanjšujejo namero cepljenja prek višjih prepričanj v teorije zarote, a imajo hkrati tudi pozitiven učinek prek večjega zaupanja v znanost. Te ugotovitve osvetljujejo kompleksnost in nedoslednost učinkov populističnih stališč, kar odpira prostor za nadaljnje raziskave.

KLJUČNE BESEDE: populizem, zaupanje, teorije zarote, politične institucije, cepljenje

DENIS MARAŽ
Znanstveno-raziskovalno središče Koper

ANALIZA VLADNE RACIONALNOSTI V JAVNIH POLITIKAH ZA OBVLADOVANJE EPIDEMIJE COVID-19

POVZETEK: V času epidemije Covid- 19 je vlada Republike Slovenje/Janeza Janše z namero po zaščiti javnega zdravja in življenja ljudi uvajala ukrepe, ki so posegali v ustavno zaščitene demokratične pravice do svobode izražanja mnenja ter mirnega zbiranja. Politična komunikacija vlade je v stanju sesutja dotedanjega normalnega omogočili homogenizacijo nove realnosti, obenem pa je nastopala v funkciji legitimacije oblasti z avtoritarnimi političnimi tendencami. Prispevek naslavlja vprašanje racionalnosti vladnih politik v času epidemije Covid-19 s pomočjo analize novinarskih konferenc, ki so v omenjenem obdobju uokvirjali delovanje vlade. Vstopno točko analize predstavlja t.i. izredno stanje, ki skupaj z (potencialno permanentnim) stanjem izjeme predstavlja izhodiščni konceptualno-analitični okvir, znotraj katerega se odvija razmerje med (ne)demokratično skupnostjo in avtonomnim posameznikom. Preči ga racionalnost oblasti, ki to razmerje po pooblastilu skupnosti regulira. Ključ za razumevanje racionalnosti je v rekonstrukciji naracij, ki regulacijo omogočajo.

KLJUČNE BESEDE: epidemija Covid-19, racionalnost, javne politike, izredno stanje, novinarske konference vlade

FRANE ADAM
Inštitut za razvojne in strateške analize

MARUŠA GORIŠEK
Inštitut za razvojne in strateške analize

OBLJUBE IN DILEME ODPRTE ZNANOSTI

POVZETEK: Nedavna pandemija je v mnogočem razkrila nejasnost in dvoumnost odnosa med znanostjo in politiko, pa tudi fragmentacijo znanja, pomanjkanje interdisciplinarnega sodelovanja in šibko sposobnost reševanja strokovnih konfliktov znotraj znanosti. Ideja odprte znanosti in koncept državljanske znanosti sta pogosto omenjena kot odgovor na te zaskrbljujoče trende ter kot način demokratizacije znanosti. Prispevek preko mednarodno-primerjalne analize kritično obravnava trende evropskih in nacionalnih raziskovalnih politik, ki vse bolj sledijo širši kampanji za odprto znanost.

Pristopi odprte znanosti in državljanske znanosti so lahko v mnogih primerih koristni za raziskovalce in kognitivno aktivne državljane, saj omogočajo obogatitev znanja in potencial za (družbene) inovacije. Vendar pa obstajajo tudi tveganja in nezaželeni stranski učinki, kot so zmanjšana relevantnost znanstvenih raziskav, vprašanje avtonomije znanosti in preusmerjanje pozornosti od drugih perečih problemov v znanosti. Prispevek izpostavlja ambivalentnost konceptov odprte znanosti ter pomanjkanje kritične refleksije o možnih (nezaželenih) negativnih posledicah njihove uveljavitve.

KLJUČNE BESEDE: Odprta znanost, državljanska znanost, socializacija znanosti, scientifikacija družbe, znanstvena politika

ŠTUDENTSKA SEKCIJA

NIKA ČERNOGA MIHELIČ
dodiplomska študentka sociologije kulture, FF UL

VLOGA »KULTURNEGA MARKSIZMA« V SODOBNIH DRUŽBENO-POLITIČNIH RAZPRAVAH NA TWITTERJU (X)

POVZETEK: Prazni označevalec »kulturni marksizem« se že več let pojavlja v medijskem prostoru, in sicer kot populistična diskurzivna strategija proti progresivnim politikam in politikam enakosti. Zgodba, ki jo o tako imenovanem »kulturnem marksizmu« pripovedujeta globalna in slovenska desnica, se pogosto začne z Antonijem Gramscijem in njegovim konceptom pozicijske vojne ter s pripadniki Frankfurtske šole oziroma interpretacijami njihovih del. V svojem osrednjem in empiričnem delu preko metodologije Topic modeling in diskurzivne analize ugotavljam, da uporabniki družbenega medija X v obdobju od 2017 do 2023 uporabljajo prazni označevalec »kulturni marksizem« pri osmišljanju družbeno-političnega dogajanja na več področjih, kot so družinske politike, spolne identitete, migracije, veroizpoved ipd. Kljub temu zaznavam spremembe pri njegovi rabi, ki jih pripisujem konkretnim družbenim okoliščinam.

Čeprav se »kulturni marksizem« skuša nanašati na procese, institucije in politike, se izkaže, da gre v osnovi še vedno za neoprijemljiv označevalec, ki ustvarja iluzijo obstoja in grožnje ravno s tem, da jim delno spremeni pomen in ga subvertira. Konkretizira se preko vzpostavljanja antagonisitčnih odnosov (avtohtoni prebivalci proti priseljencem, kristjani proti muslimanom). Z nenehnim ustvarjanjem teh nepremostljivih antagonizmov, ki se nanašajo na celotno družbo, pridobi svojo mobilizacijsko moč.

KLJUČNE BESEDE: kulturni marksizem, prazni označevalec, populizem, desnica

ALEN GOLEŽ
magistrski študent sociologije kulture, FF UL

SHITPOSTING KOT METAMODERNISTIČNA PRAKSA VSAKDANA

POVZETEK: Spletni memi so ena najbolj široko razširjenih in vseprisotnih kulturnih fenomenov sodobnosti, ki pa jim teorija še zmeraj posveča presenetljivo malo pozornosti. Toda prav analiza memovskih kultur nam lahko zaradi njihove vloge v našem vsakdanjiku ponudi neprecenljiv vpogled v duh časa in premike v miselnostih in strukturah občutenja sveta. Praksa, ki jo bom v ta namen vzel pod drobnogled, je shitposting, tj. ustvarjanje, objavljanje in percepcija t. i. shitpostov, vrste memov, katerih posebnost je v tem, da se namenoma predstavljajo kot trapasti, površno narejeni in nesmiselni. A prav skozi to namerno samodistanciranje shitposti navidez paradoksalno dosežejo posebno vrsto odprte iskrenosti, zaradi katere predstavljajo unikaten in izrazito pozitiven spletni fenomen. Teza članka je, da shitposting zato predstavlja pomemben izraz senzibilitete metamodernističnega (oz. post-postmodernističnega) subjekta, ki zavrača tako ideološko naivnost moderne kot tudi hladno ciničnost postmoderne.

KLJUČNE BESEDE: spletni meme, shitpost, struktura občutenja metamodernizem, ironija

ŽIVA GORNIK
magistrska študentka etnologije in kulturne antropologije, FF UL

ŠTUDENTSKO SEKSUALNO DELO MED FIZIČNO IN DIGITALNO RESNIČNOSTJO

POVZETEK: V času, ko digitalizacija prežema vse vidike našega življenja, se z njo spreminja tudi delovna krajina študentske populacije. V ospredje prihajajo novi načini zaslužka in informacije o različnih oblikah dela, ki ga mladi tekom študija lahko opravljajo. Ena izmed teh oblik je študentsko seksualno delo, ki postaja aktualno med mladimi, ki iščejo ekonomsko neodvisnost, alternativne oblike zaslužka in predvsem delo na daljavo. Vloga študentske populacije na trgu seksualnih storitev, ponudbe in produktov tako postaja vedno bolj vidna ravno zaradi ekonomskih in družbenih dejavnikov, ki vplivajo na mlade, njihove odločitve in osebne izkušnje pri opravljanju tovrstnega dela. Dualnost med fizično in digitalno resničnostjo je pri opravljanju seksualnega dela lepo prikazana s pomočjo »dvojne persone«, ki jo za zaščito sebe in svojega življenja ustvarijo osebe, ki se ukvarjajo s seksualnim delom. V temu primeru je digitalizacija tista, ki prinaša določene prednosti (npr. anonimnost, nadzor nad situacijo, izbirnost strank, ipd.) zaradi katerih se mladi kljub nekaterim slabostim odločajo za opravljanje tega dela tekom svojega visokošolskega izobraževanja. V predstavitvi bo poudarek na osebnih zgodbah mladih, ki so se odločili opravljati seksualno delo za časa študija, in izzivih, s katerimi so se zaradi tega spopadali.

KLJUČNE BESEDE: študentsko seksualno delo, študentska populacija, študentsko delo, mladi, ekonomska neodvisnost

LARA JEMEC
dodiplomska študentka sociologije ter pedagogike in andragogike, FF UL

SODOBNE NEOKONSERVATIVNE MOBILIZACIJE V DIGITALNI MEDIJSKI SFERI: ANTIGENDERSKE NARACIJE NOVA24.SI

POVZETEK: Prispevek raziskuje pojav antigenderskih mobilizacij v slovenskem digitalnem medijskem prostoru, s posebnim poudarkom na konservativnem mediju Nova 24.si. Študija s pomočjo analize vsebine raziskuje, kako Nova 24.si izkorišča politiko strahu za oblikovanje in predstavljanje »ideologije spola« kot eksistencialne grožnje kulturnemu in moralnemu ustroju naroda. Analiza se osredotoča na ugotavljanje ponavljajočih se tem, retoričnih strategij in diskurzivnih vzorcev, ki so značilni za antigendersko naracijo. Ključne prepoznane teme vključujejo prikazovanje politik spola kot tujih vsiljevanj, ki spodkopavajo nacionalno suverenost in tradicionalne družinske strukture, ter prikazovanje pravic LGBTIQ+ kot družbene grožnje. Ugotovitve te študije prispevajo k širšemu razumevanju, kako konservativni digitalni mediji v Sloveniji mobilizirajo javno razpoloženje proti progresivnim politikam enakosti spolov ter tako odražajo in krepijo širše neokonservativne trende.

KLJUČNE BESEDE: antigenderska gibanja, neokonservativna gibanja, ideologija spola, digitalni mediji, LGBTIQ+

STAŠA KOLAR
dodiplomska študentka sociologije, FDV UL

DAVID PUČKO
dodiplomski študent sociologije, FDV UL

HAUS SCHWARZENBERG: PRISTOPI K PRENOVI IN OHRANJANJU

POVZETEK: V raziskovalni nalogi preučujeva Haus Schwarzenberg, ki je pod nadzorom Schwarzenberg e. V. zrasel v središče za lokalno skupnost in se zavzema za ohranjanje zgodovine in promocijo alternativnih glasov. Schwarznberg analizirava s perspektiv *adaptive re-use*, ki se nanaša na prenovo starih poslopij za nov namen in *counterpreservation,* ki se osredotoča na ohranjanje pristne zgodovine in močnih skupnosti hkrati pa kljubuje silam gentrifkacije.

K raziskavi pristopava s hibridno metodologijo, ki vključuje analizo obstoječih virov ter študijo primera, tako strukturnih kot tudi skupnostnih značilnosti območja. Na podlagi teh analiz ugotavljava, da ima Schwarzenberg dobro kratkoročno prihodnost, problemi pa se začnejo pojavljati dolgoročno, saj *counterpreservation* pogosto nima širše strukturne podpore, omejuje pa ga tudi čas, saj ne more preprečiti razpada infrastrukture. Zato meniva, da mora Schwarzenberg, če želi ohraniti svojo pozicijo na dolgi rok, začeti gledati tudi proti drugim modelom.

KLJUČNE BESEDE: Haus Schwarzenberg, revitalizacija, adaptive re-use, counterpreservation, Berlin

NAGRAJENI SOCIOLOŠKI ESEJI 2024

Avtorica: **KLARA KLINC**
Mentorica: **NINA TROJNER**
I. gimnazija v Celju

POPULIZEM IN NEZAUPANJE V ZNANOST Z ROKO V ROKI

Populizem in nezaupanje v znanost sta dva pojava, ki sta v današnjem svetu vse bolj prisotna v družbi. Populizem je politični pristop, ki se opira na preproste rešitve za kompleksne globalne probleme, pri tem pa pogosto zanemarja znanstvene dokaze in strokovno mnenje. Na drugi strani pa nezaupanje v znanost izvira iz dvoma v avtoriteto znanstvenikov ter razmišljanja, da je znanost koruptivna in pod vplivom interesnih skupin.

Populisti pogosto izkoriščajo nezaupanje v znanost za doseganje svojih političnih ciljev. S svojimi preprostimi in demagoškimi trditvami skušajo zmanjšati verodostojnost znanstvenikov in njihovih raziskav, s tem pa pridobiti podporo ljudstva. Populisti pogosto manipulirajo z dejstvi in se skušajo prikazati kot edini rešitelj problema, čeprav njihove rešitve ne temeljijo vedno na verodostojnih podatkih, informacijah. To lahko vodi v sprejemanje političnih odločitev, ki so v nasprotju z znanstvenimi dokazi in škodujejo okolju ter družbi kot celoti. Zato je ključno, da se ljudje zavedajo pomembnosti znanosti in znanstvenega pristopa in ga ne zamenjujejo s političnimi manipulacijami.

Nezaupanje v znanost lahko izvira iz različnih razlogov, kot so ideološka prepričanja, strah pred novimi tehnologijami ali pa preprosto pomanjkanje razumevanja znanstvenih metod in rezultatov, slaba komunikacija znanstvenikov s širšo javnostjo in vpliv lažnih novic in teorij zarote v medijih. To ljudem otežuje razlikovanje med resničnimi dejstvi in lažnimi trditvami. Ključno je, da se ljudje zavedajo pomena znanosti in njenega vpliva na napredek in razvoj družbe. Znanost je ključna za reševanje kompleksnih težav, kot so podnebne spremembe, bolezni ali tehnološki napredek.

V zaključku lahko rečemo, da populizem in nezaupanje v znanost predstavljata resno grožnjo demokraciji in napredku družbe. Zavzemati se moramo za spoštovanje znanstvenih dokazov in dejstev, se zavedati pasti populizma in se boriti proti nezaupanju v znanost. Znanost mora ostati neodvisna in avtonomna institucija, ki teži k iskanju resnice in rešitev kompleksnih problemov sodobne družbe. Le tako lahko zagotovimo trajnostni razvoj, blaginjo vseh ljudi in boljšo prihodnost za vse nas.

VIRI

Mladina (2021): Upad zaupanja v znanost. Dostopno na: https://www.mladina.si/210995/upad-zaupanja-v-znanost/

Počkar, Mirjam, in Tavčar Krajnc, Marina (2011): Sociologija. Učbenik za sociologijo v 4. letniku gimnazijskega izobraževanja. Ljubljana: DZS.

Avtorica: **SAŠA ŠTAJNER**
Mentor: **JERNEJ JAKELJ**
Gimnazija Franca Miklošiča Ljutomer

ALI V ČASU »GOOGLE STROKOVNJAKOV« SPLOH ŠE POTREBUJEMO ZNANOST?

Znanost – pojem, ki v današnji družbi izgublja svoj primarni pomen. Vsakdo meni, da lahko z enim samim klikom postane strokovnjak na kateremkoli področju, kar pogosto vodi v veliko manjše zaupanje tistim, ki izobraževanju na tem področju namenijo celo življenje. Zdi se, da ta dejavnost kljub razvoju tehnologije ostaja ključnega pomena za razumevanje sveta okoli nas in reševanje zapletenih izzivov sodobnega časa. Preostane nam le še vprašanje, ali smo znanosti pripravljeni zaupati, ali pa mladim že ob rojstvu privzgajamo preveliko odvisnost in zaupanje v sodobna tehnološka sredstva.

Znanost kljub vse večjemu napredku na področju tehnologije še vedno predstavlja enega od temeljev družbe. Ne le da s pomočjo znanstvenih ved širimo svoja obzorja, ampak z raziskovanjem vsakodnevno pripomoremo tudi k razvoju družbe kot celote. Preverjanje resničnosti dejstev na spletu je v današnjem času postalo že skorajda Sizifovo delo, nikoli se ne konča, saj človek sam težko docela zaupa podatkom, ki jih lahko kdorkoli kadarkoli objavi.

Zakaj torej težimo k uporabi »Googla« v svojem vsakdanu? Splet človeku daje občutek varnosti, vsi namreč stremimo k temu, da najdemo nekoga v podobni situaciji, kot smo sami. Samo poglejmo hipohondra, ki je znan po svoji prehitri presoji lastnega bolezenskega stanja. Če torej nekdo, ki ima nenehne misli o lastnem obolenju, pa čeprav je »zdrav kot riba«, na spletu prebere mnenja ljudi, ki so se samodiagnosticirali na podlagi vidnih ali čutnih simptomov, bo tudi sam kaj kmalu dobil občutek, da vse našteto velja tudi zanj. Ravno v tem se skriva čar znanosti: ne le da nam natančno poda vzroke za nek pojav in njegove posledice, navede tudi dejstva, s pomočjo katerih lahko pridemo do zaključkov.

Znanost si marsikdo predstavlja le kot niz sodobnih inovacij in pojav novejše tehnologije, a pogosto pozabljamo, da mora biti ta tudi ali predvsem etična in družbeno odgovorna. Človeštvo stremi k temu, da čim bolje izobrazi ljudstvo, velik delež kapitala namenimo v razne znanstvene raziskave, zakaj torej večini dolgoletnih

raziskav ne zaupamo zlahka? Odgovor ni preprost, skriva se namreč v mehanizmu človekovega sprejemanja in dojemanja informacij. Velika večina ljudi je naravnanih k temu, da verjame, kar izkusi na lastni koži. Ne le da je prepričanje, da moderni znanosti ni moč zaupati, povsem odveč, nepotrebna je tudi skrb posameznika glede vseh zloveščih namenov te stroke. Kadar posameznik podvomi v namere ljudi, ki celo življenje posvečajo raziskovanju in skrbi, da bi odpravili še najmanjše tegobe človeštva, bi sam pri sebi moral premisliti, ali bi v tem primeru slepo bolj zaupal neizkušenemu »Google strokovnjaku« ali izkušenemu posamezniku na tem področju.

Že sama pomenska definicija znanosti v SSKJ tako nakazuje, da je to dejavnost, ki si prizadeva metodično priti do sistematično izpeljanih, urejenih in dokazljivih spoznanj. Pomembno je torej eno – da znanosti zaupamo v tolikšni, če ne še večji meri, kot trenutno zaupamo sodobnim tehnološkim sredstvom. Čeprav je res, da Google dandanes spreminja način dostopa do informacij, pa je znanost vsekakor še vedno tista, ki ostaja temeljni steber človeškega napredka in razumevanja sveta.

Avtorica: **ZOJA IVANČIČ**
Mentorica: **BARBARA BEDENIK**
II. gimnazija Maribor

MED SVOBODO GOVORA IN ŠIRJENJEM DEZINFORMACIJ: IZZIVI ČLOVEKOVIH PRAVIC V DOBI POPULIZMA

Leto 2020. Pandemija covida-19 je glavna tema novic po radiu, televiziji in v časopisu. Na vsakem koraku smo bili obkroženi z informacijami. Pomanjkanje znanja o virusu pa je ustvarilo popolno okolje za širjenje lažnih novic in dezinformacij. Kaj sploh pomeni beseda dezinformacija? Dezinformacija je lažna novica, ustvarjena z namenom zavajanja ljudi. V eseju se bom posvetila konfliktu med širjenjem lažnih novic in svobodo govora ter kakšno povezavo imajo s tem še ostale človekove pravice. 39. člen Ustave Republike Slovenije zapoveduje, da ima vsakdo svobodo izražanja misli, govora in javnega nastopanja. Vsak lahko tudi svobodno sprejema oz. širi vesti in mnenja. Tukaj nastane problem. Vprašala sem se, ali obstaja meja svobode govora? Odgovor je, kadar krši ostale človekove pravice. Nadaljnje se lahko vprašamo, katere človekove pravice so to?

Pri svojem razmišljanju in raziskovanju sem se opirala tako na Ustavo Republike Slovenije kot na International Human Rights Law. Ena izmed pravic, ki so lahko ogrožene, je pravica do nediskriminacije (ang. non-discrimination). Nediskriminacija je glavni sestavni del enakosti. Zagotavlja, da nikomur niso odrekane njegove pravice, ne glede na raso, spol, religijo ... Dezinformacije se nemalokrat osredotočijo na katero izmed družbenih skupin, recimo migrante. Po medijih lahko občasno zasledimo informacije, ki migrante upodabljajo kot grožnjo in s tem spodbujajo sovraštvo, diskriminacijo in včasih celo nasilje do te marginalizirane skupine ljudi. Kadar dezinformacije napadejo čast osebe, lahko rečemo, da gre za kršenje pravice do svobode pred protipravnimi napadi na čast in dobro ime. Mnogokrat se te nanašajo na politike in novinarje. Vredno je še omeniti pravico do zdravja. Nepravilne informacije o bolezenskih simptomih, preventivo in nenazadnje tudi tveganjih v povezavi s cepivi. Te so na primer, v času pandemije covida-19, odvrnile mnogo ljudi od cepljenja, kar je na splošno negativno vplivalo na javno zdravje. Razmišljala sem in prišla do ugotovitve, da so dezinformacije o cepivu povzročile tudi razkol med

ljudmi in nenazadnje tudi diskriminacije (kar nas pripelje do še ene kršene pravice) med ljudmi, ki so trdili, da cepivo pomaga in ljudmi, ki so temu močno nasprotovali.

Ali za ta problem obstaja rešitev? Kako preprečiti dezinformacije in istočasno ohraniti svobodo govora? Dejstvo je, da njihovega širjenja ne moremo popolno omejiti, lahko se pa naučimo, kako lažne novice prepoznati. Opirati se moramo na objektivnost (avtor ne sme biti pristranski), čas objave (informacije so posodobljene) in pravilnost (če je mnogo slovničnih napak in nepravilnosti, je besedilo neprofesionalno). Seveda pa tudi, če sami ne poznamo dobro določenih tematik, se raje vzdržimo širjenja informacij.

Svoboda govora je pomembna pravica, saj nam omogoča, da izražamo lastna mnenja, ideje in nam s tem daje lastno vrednost, da razmišljamo kritično in suvereno. Na žalost se s svobodo izražanja pojavi širjenje dezinformacij, te pa lahko kršijo mnoge človekove pravice. Če se držimo določenih smernic, lahko sami prepoznamo lažne informacije. Esej bi zaključila z mislijo Georga Washingtona: »Če je svoboda govora odvzeta, potem nas lahko neme in tihe vodijo kot ovce v zakol.«[1]

1. "If freedom of speech is taken away, then dumb and silent we may be led, like sheep to the slaughter."

ZAPISKI

slovensko
sociološko
društvo

ZRS

ISBN 978-961-96785-0-3

9 789619 678503